

V ČÍSLE: ● J. M. Händler v osobných i umeleckých vyznaniach ● Spevácky zbor slovenských učiteľov retrospektívne i perspektívne ● J. L. Bella a jeho tvorba ● Súťažne reminiscencie - účastníci Súťaže L. Poppovej ● Rozhovory s jubilujúcimi osobnosťami - S. Macurom a K. Dibákovou ● Zo zahraničných operných inscenácií ● Infojazz ● Recenzie koncertov SF a SOSR ● Aktuality ● Informácie ● Servis HŽ

Hudobný život '96

ROČNÍK XXVIII.

8Sk

30. 4. 1996

9-10

PREMENY

V živote sú udalosti rôzne, príjemné i menej príjemné, jestvujú aj sklamania z ideálov, entuziazmu i z viery, že nám ide o spoločnú vec. Z traumy sklamania sa totiž, milí naši čitatelia a abonenti, bude v najbližších mesiacoch „liečiť“ aj náš, či váš, Hudobný život. Týmto číslom, totiž, končí Hudobný život svoju 27 a pol ročnú existenciu ako súčasť vydavateľstva Obzor. Mysleli sme si, že vlaňajší rok - ako sme vás o tom informovali - bol pre nás najhorším rokom, kedy sa ukázalo, že nám vonkoncom nejde o záujmy spoločné, ale skôr individuálne. V dôsledku zbytočne vyvolaných problémov, ale najmä podsúvaním nesprávnych informácií, sme hľadali východisko a to sa našlo. Vďaka pochopeniu vedenia ministerstva kultúry, ktoré nás finančne pokrylo na celý rok, prostredníctvom Slovkoncertu. Dlhो sme sa z tohto pozitívneho kroku netešili, pretože jestvuje ešte niečo ako napr. ľudský faktor a zhoda okolností, ktoré vám aj z najväčšej radosti a z najkrajších plánov urobia peкло.

V stručnosti: ľudský faktor nevyšiel v ústrety požiadavke vydavateľstva Obzor, aby do konkrétneho termínu bola obnovená zmluva. Vydavateľstvo Obzor konalo po svojom, dalo nám výpoveď a k 30. aprílu ukončilo svoju činnosť a vypovedalo všetky zmluvy s tlačiarňou, distribúciou atď. V týchto chvíľach, keď píšem tieto riadky, neviem či neprídeme aj o stoličku, telefón či fax. Uplynulé tri mesiace sa nám podarilo bez akýchkoľvek rétorických proklamácií, výstrah a ultimát, no s maximálnym vynaložením síl a vďaka financujúcemu Slovkoncertu, vychádzať pravidelne, ako by sa nič nestalo. No dôsledky konania ľudského faktoru sa ukázali byť ďalekosiahlejšie a bude na ľudskom faktore, aby sa všetko opäť dalo do poriadku.

Je starou pravdou, že písané slovo, kritické, publicistické, nemalo nikdy na ružiaci ustlaný, vždy malo svojich prajníkov a neprajníkov. Tento protikladný vzťah bol vždy súčasne aj hybnou pákou dopredu, a dúfam, že aj ňou zostane. Som presvedčený, že Hudobný život túto traumu - veď má dvadsaťsedemročné skúsenosti a tradíciu - prežije a opäť bude slúžiť najširšiemu okruhu záujemcov o hudobné dianie na celom Slovensku. Veď práve tu máme naše najväčšie abonentné zázemie.

Hovorí sa, že každé zlo je na niečo dobré. Myslím, že v tomto prípade to bude platiť dvojnásobne. Bude to sice už x-té ponaučenie, ale zrejme taká je realita. Aj spoločnosť aj etika či morálka - a nielen umenie - majú svoje premeny. Možno, že očakávaná vydavateľská zmena bude novým impulzom pre skvalitnenie obsahovej, formálnej, ale najmä distribučnej problematiky časopisu.

Dnes dostávate do ruky, vážení čitatelia, dvojčíslo a ďalšie číslo by malo vyjsť koncom mája. Tento čas je potrebný na celý rad organizačných, legislatívnych či majetkovo-právnych úkonov pre zabezpečenie novej existencie časopisu. V týchto dňoch prebiehajú intenzívne rokovania a tak vás prosíme, aby ste nerušili svoje abonenty v prípade nesprávnych informácií poštových doručovateľov, či kohokoľvek iného. Predpokladám, že v najbližšom čísle vám dáme konkrétnu odpoveď na status quo. Preto za minulosťou nesmúťme, radšej dúfajme, že v nových podmienkach a nových zmluvných vzťahoch sa Hudobnému životu bude dariť lepšie. Zaslúžil by si to, aspoň s ohľadom na svoju blížiacu sa tridsiatku.

MARIÁN JURÍK

FRANKFURT - brána do sveta hudby

Hudba ako médium - kreativita - umenie - zábava - obchod

MARIÁN JURÍK

Frankfurtský hudobný veľtrh „MUSIK MESSE“ má už svoju tradíciu a najmä prestížne medzinárodné postavenie nielen svojim rozsahom, ale najmä ponúkanou skladbou hudobných komodít všetkých druhov, vrátane najsúčasnejších elektronických médií. Zúčastniť sa frankfurtskej hudobnej olympiády, ako to nazvali jedny noviny, znamená denne nabehať niekoľko kilometrov na bežiacich pásoch a schodištiach, prejsť obrovské haly, v ktorých pri prvom vstupe neviete pričom sa máte zastaviť, musíte uhýbať stovkám potulujúcich, hľadajúcich a suveníre zbierajúcich ľudí, obchodníkov, manažerov, veľtržných pracovníkov a predovšetkým svoj sluchový orgán pripraviť nielen na decibely, ale aj zmes zvukov, melódii, nástrojov. Najideálnejšie to je v hale s digitálnymi klávesovými nástrojmi, kde si sadnete za nástroj, dáte si sluchátka a môžete si zahrať na klavíri, organe, či orchestri, klasiku, jazz, pop, bez toho, aby ste niekoho rušili, alebo boli rušení. Aký bol tohtoročný frankfurtský hudobný veľtrh?

Predovšetkým veľký, programovo bohatý a organizačne oproti predchádzajúcim rokom zdokonalený. Najmä čo sa týka prehľadnosti jednotlivých komodít. Ak sa chcete čo najlepšie na veľtrhu zorientovať, tak je nevyhnutné hneď na začiatku si preštudovať 507-stranový katalóg, k tomu osobitnú prílohu zo schémou, aby ste vedeli, kde sa čo na ktorom poschodí, v ktorých halách a kójach

1996 doterajší rekord. Veľtrh sa rozprestiera na 100 000 kvadrátových metroch. Firemné zastúpenie z jednotlivých krajín malo nasledovnú štruktúru: Nemecko 773 vystavovateľov, USA 182, Veľká Británia 146, Taliansko 104, Francúzsko 81, Španielsko 65, Švajčiarsko 51, Nizozemsko 49, Južná Kórea 38, Taiwan 33 a potom nasledovali krajiny s početne menším zastúpením, no nie nevýznamným. Napríklad krajiny bývalého tzv. „východného bloku“ boli zastúpené nasledovne: Bulharsko 1, Česká republika 14, Estónsko 1, Maďarsko 3, Poľsko 3, Rumunsko 2, Rusko 1 a Slovensko 4 firmy. Tento rok sa objavili aj také krajiny ako Indonézia, Nový Zéland, Nigéria, Južná Afrika, Srí Lanka, Turecko a pod. Zastúpené po jednej firme. Uvedený prehľad naznačuje, že boom hudobného priemyslu má vzostupnú tendenciu a vo vyspelých krajinách, myslím tým krajiny s najväčším počtom vystavovateľov, možno hovoriť priamo o gigantickom rozvoji hudby (pravda v tom najširšom slova zmysle), ktorý v trhovom

vatelskej, t. j. vydávania kníh o hudbe a notových materiálov.

Ďalším zaujímavým faktom je skutočnosť, že počnúc prvým veľtrhom v roku 1948, kedy sa začalo iba výstavou hudobných nástrojov, si postupne rozširovanie tohto podujatia vyžiadalo sám rozvoj hudobných médií a komodít, ale najmä samotní vystavovatelia, ktorí v geografickej polohe Frankfurtu, v jeho veľtržnej tradícii a vo vystavovateľských technických možnostiach, videli úspešnú perspektívu pre rozvoj obchodovania s hudbou.

Ako už z vyššie uvedeného štatistického prehľadu vyplýva, hudobnou veľmocou, súdiac podľa veľtrhu je Nemecko. Avšak, nielen preto, že veľtrh sa koná na jeho domácej pôde, ale najmä bohatým ponúknutým sortimentom exponátov. Pravda, dominujú tu tzv. ľahšie hudobné žánre, najmä rocková hudba a z nej odvodené druhy a žánre. Obrovský rozvoj zaznamenávajú hudobné nástroje, čo svedčí o záujme verejnosti o aktívne rozvíjanie hudobnej kreativity. Táto oblasť nemeckej produkcie zásobuje nielen domáci, ale aj zahraničný trh. Veľkú zásluhu na tom má Spolkový zväz výrobcov hudobných nástrojov, ktorý na jednej strane reguluje ponuku a dopyt a na strane druhej oživuje trh o stále nové, aktuálne ponuky. Tým, že ponuka je v rovnováhe s dopytom, nemecké nástrojárske firmy sú aj adekvátne ekonomicky stimulované.

Osobitnou kapitolou veľtrhu - a zrejme aj najrozsiahljšou - je nahrávací technika, svetelná a zvuková technika. Veľtrh ponúka všetko, čo je k dispozícii, čo sa práve rodí. V špeciálnych kójach a kabínkach si môžete prezrieť a „ohmat“ technické zázraky z konca 20. storočia, ba niektoré naznačujú začiatok novej éry a to je počítačová technika a jej spôsob komunikácie prostredníctvom Internetu. Ukazuje sa, že pre hudbu, ako trhové médium to bude mať obrovských dosah, pravda, do akej miery bude možné v tvorbe a percepcii nahradiť ľudský faktor - rozum, cit, fantáziu, tvorivú individuálnosť atď. - si netrúfam posudzovať. Jedno je však isté, že nastúpený pokrok sa zastaviť nedá.

Počas troch dní nebolo v ľudských silách detailnejšie sa zoznámiť so všetkým, napokon každý sa orientuje na veľtrhu predovšetkým podľa svojej profesie a svojich individuálnych záľub. Preto aj pre mňa boli najzaujímavejšie (Pokračovanie na str. 10)

nachádza. Pre ilustráciu o rozsahu tohto veľtrhu niekoľko čísel: tohtoročného veľtrhu sa podľa údajov pre tlač zúčastnilo 1 689 vystavovateľov zo 45 krajín a navštívilo ho vyše 90 000 návštevníkov-odborníkov z celého sveta (treba podotknúť, že prvé tri dni sú pre odborníkov a posledné dva dni pre verejnosť). Týmto dosiahol veľtrh v roku

prostredí ekonomicky vyspelých krajín, má zrejme predpoklady aj pre rozhodujúce ekonomické postavenie. Dokazuje to aj fakt, že v priebehu posledných rokov vývoj, ktorý prezentuje frankfurtský veľtrh, nielen že ponúka špičkovú výrobu napríklad v hudobných nástrojoch, svetelnej a zvukovej nahrávaco-reprodukčnej technike, ale aj v oblasti vyda-

Obohatenie i prekvapenie

Rok slovenskej hudby pokročil, pravdu povediac, dosiaľ bez nejakých mimoriadnych vzruchov a udalostí. Najsystematickejšou jeho zložkou je mirbachovský komorný cyklus (SSSk-SHU), aj keď možno namietat, že nie je žiadnou novotou ani vynálezom Roka slovenskej hudby. Predsa však, viac než za zmienku stojí fakt, že plynúc pod touto egidou, exponuje programy koncipované s veľmi sústredeným dramaturgickým zreteľom. Ak dnes rekapitulujeme doterajšie nedeľné matiné, môžeme konštatovať, že napospol a v každom prípade znamenali nejedno obohatenie, prekvapenie, či záslužne pripomenutie si zabudnutých hodnôt. A takto, v podobných intenciách pokračovala aj aprílová (14. 4.) nádielka.

Hneď prvým prekvapením bola pre mňa skladba prvá: **Sonáta pre violončelo a klavír č. 2 od Michala Vileca**. Uvažujem: čo dokáže v skladbách podobného typu vzkriesiť životný pulz? Sú to kontextuálne väzby, časový odstup, interpretačná aktualizácia...? Vilecovu tvorbu som apriori vnímala v periférnych pozíciách, snáď cez tvorbu inštruktívnu, folklórne štylizácie... nepoznajúce bližšie komorné skladby práve typu Sonáty. Jej parametre naplno rehabilitujú autora v profesionálnej úplnosti. Dvojčasťová Sonáta ho predstaví ako plnokrvného hudobníka, ktorý dokázal uvažovať tak v rovine univerzálnej ako folklórnej, združujúc obe polohy do kompaktného celku kultivovanej dikcie. „Lvi“ podiel na zdarnom povýšení skladby mali prinajmenšaj kongeniálni interpreti: **Ján Slávik a Dana Varínska**.

Peter Drlička, Kristián Tóth a Pavol Hoďa tvoria klarinetové trio, ktoré stvárnilo (myslím, že adekvátne) rovnomennú skladbu **opus 58 Juraja Pospíšila**. Kompozičná reč tohoto autora sa môže zdať navonok neefektívna, pôsobiaca pragmaticky, vecne... Dnes viem, že si žiada len nezaujatú poslucháčsku koncentráciu, ktorá za zdanlivo strohými s matematicky presne radenými štruktúrami odhalí takmer netušený hudobný priestor. Tak som doslova vychutnávala atmosféru každej zo štyroch jasne artikulovaných častí Tria, jeho hudbu, ktorá sa nezaďuša prívalmi emócií, ale ktorá vyrastá z neomylného, spoľahlivého substrátu, aby v zreteľných kontúrach presvedčila.

Sonáta pre husle Ladislava Burlasa, ktorá patrí ku stáliciám na horizonte sólových skladieb, sa pred časom ocitla v útlých rúčkach malého husľového zázraku **Dalibora Karvaya**. Spojenie tohoto talentovaného interpreta s Burlasovou skladbou mi pripadalo oveľa absurdnejšie, ako spojenie so svetom hudby trebárs Vivaldiho, Mozarta, Paganiniho... či iných jeho repertoárových autorov. „Čítať“ a tľmočiť Burlasovu Sonátu, to nie je len prechádzať ekvilibristikou husľovej hry. Znamená to stotožniť sa s jej dostatočne náročnou a intelektom nasýtenou textúrou, pojať syntaktické súvislosti, celý súbor prvkov... Jedenástročný Dalibor Karvay zahrál Burlasovu Sonátu čisto, s priam obdivuhodnou akurátnosťou, bez zaváhania, seriózne a zmysluplne. Predsa sa mi len na poza-

Ivan Hrušovský

dí jeho príliš „dospelej“ kreácie znovu (tak ako vždy, keď ho s údivom počúvam) ozve nespela otázka súvisiaca s dosť nepochopiteľnou či inertnou fúziou sveta detí a sveta dospelých...

Jedinou premiérou aprílového matiné bolo **Kvartetino semplo od Ilju Zeljenku**. Stručne možno skladbu charakterizovať ako „jednu z mnohých“, t. j. jednu z mnohých Zeljenkových skladieb, ktoré nepotrebujú siahodhlé komentáre. Je produktom autora, ktorý už neblúdi labyrintmi hľadania a pochybností, autora, ktorý z výslnia svojej stabilizovanej pozície s určitou náčiera do zásob, aby jasne a svojsky „vybral“ a formuloval. Kvartetino semplo je skladbou, ktorej titul bezozbytku napovie o priebehu kompozície. Je naozaj prostá, hravá, zrozumiteľná... reflektujúca autora, ktorý sa ani do týchto polôh nemusí štylizovať - pretože neblúdi labyrintom pochybností...

Klarinetové kvarteto (P. Drlička, K. Tóth, J. Eliáš, M. Mráz) bolo zrejme inšpirujúcim faktorom pri vzniku skladby, tak o tom aspoň hovorila inšpirovaná a angažovaná interpretácia.

A znova pochvala za dramaturgickú koncepciu: záver vygradoval v skvostnom **3. sládkovom kvartete Ivana Hrušovského** (na obr.). Kedysi mi jeden skladateľ povedal, že ku komponovaniu kvarteta musí jeho tvorca doslova dozrieť... aj to mi prešlo myslou, keď som sa ponáhala do nesmierne širokého Hrušovského Kvarteta. Skladba s dômyselným dvojčasťovým tematicky prepojeným rozvrhom je až po okraj naplnená oným priam vysnívaným hudobným krásnom. Nevšedným a neopakovateľným obsahom približujúcim sa k vyšším substanciam duchovna.

Za zážitok treba vysloviť vďaka aj **Moyzešovmu kvartetu**. **LYDIA DOHNALOVÁ**

Spomienka na Zoltána Hrabussaya

Ame enchanté

Nie každý archivár, ktorý pracuje v oblasti kultúry, má intímny vzťah k predmetu svojho pôsobenia. Boli však archivári, ktorí ďaleko prekračovali obzor vlastnej pragmatickej činnosti a existovali dokonca aj v Bratislave archivári, ktorí boli ozajstnými exponentmi kultúrneho diania. Jedným z nich bol Ján Nepomuk Batka, ktorý udržiaval kontakt s hudobnou evolúciou vlastnej súčasnosti s najvyššími predstaviteľmi tohto umenia, s ruskými skladateľmi a predovšetkým s Franzom Lisztom. Druhým archivárom tohto razenia bol JUDr. Zoltán Hrabussay, poznačený akousi stále akútnou láskou k hudobnému umeniu. Narodil sa 1904 v Budapešti, pochádzal z učiteľskej rodiny. Gymnázium absolvoval v Ružomberku a rovnobežne sa venoval i štúdiu hry na klavíri. Jeho učiteľmi boli J. Chládek a F. Kafenda. Právo študoval na UK v Bratislave a súčasne i Hudobnú vedu u prof. Orla a v Prahe u J. Řídkého.

JUDr. Z. Hrabussay prešiel mnohými zamestnaniami, začínajúc ako advokátsky koncipient u Dr. Nádašeho v Bratislave, neskôr sa stal pracovníkom Najvyššieho súdu v Prahe. 1932-1952 pracoval na bratislav-

skom magistráte na odd. sociálnom a právnom, po 1945 na Národnom výbore mesta Bratislavy na kultúrnom odbore a 1952 prešiel do Archívu mesta Bratislavy, kde pracoval do r. 1960, kedy zo zdravotných dôvodov odišiel predčasne do dôchodku.

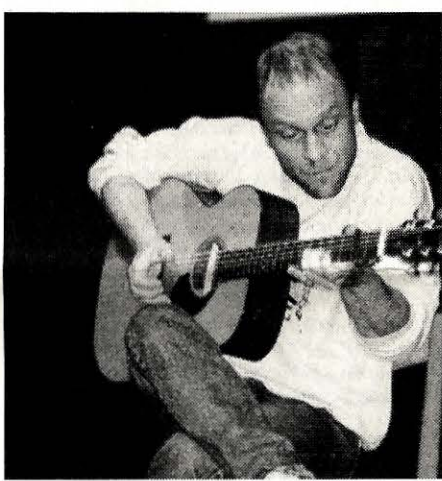
V Archíve mesta Bratislavy sa venoval spracovaniu a výskumu hudobných pamiatok. Svoju pozornosť zameriaval predovšetkým na bohatú korešpondenciu Batkovej pozostalosti, na základe ktorej vzniklo viacero populárno-vedeckých článkov o problematike vzťahov významných osobností európskej hudby k Slovensku.

Na podnet Dr. Z. Hrabussaya Archív mesta Bratislavy prevzal začiatkom 1959 písomnosti a notový materiál zrušeného Cirkevného hudobného spolku pri Dóme sv. Martina v Bratislave (1830-1950) do archívnej úschovy, ku ktorému bol 1971 vypracovaný inventár (zo súkromného domu na Rudnayovom námestí 7).

Tohto roku si pripomíname jeho všestrannú a hodnotnú činnosť, plnú záujmu a nadšenia, ktorú ukončil 29. 4. pred 20-timi rokmi. **JÁN ALBRECHT**

DÖBLING V DÚBRÁVKE

V polovici apríla slávnostne odštartoval zaujímavý projekt kultúrnej výmeny mestských častí hlavných miest Rakúska a Slovenska. V preplnenej sále Domu kultúry Dúbravka mali úvodné hlavné slovo starostovia, Adolf Tiller z Döblingu a Ing. Otto Riesz ako hostiteľ. V krátkych vstupoch zdôraznili potrebu takýchto aktivít aj veľvyslanec Rakúskej republiky v Bratislave Dr. Maximilián Pammer a jeho aktívna kultúrna atašé Mgr. Stella Avallone. Na prvom koncerte sa predstavil flautový súbor Klosterneuburg z Hudobnej školy J. G. Albrechtsbergera. Existuje od roku 1984 a tvoria ho učelia, žiaci i absolventi tejto školy. Má bohatú koncertnú činnosť vo Viedni, Dolnom Rakúsku, účinkoval i v Prahe a Bratislave. Jeho doterajšie zloženie je nasledovné: Eduard Mader, Peter Primožic, Agnes Reichart, Heidemaria a Wolfgang Weyr-Rauchovci. Ťažiskom ich repertoáru je renesančná a baroková hudba, ale hrávajú tiež diela klasiky i moderny. U nás sa predstavili s programom: **Pierre Phalese** (Pavane et Galliarde), **Tilman Susato** (Vier Tänze), **J. B. de Boismortier** (Sonate I/Op. VII Nr. 1), **W. A. Mozart** (Adagio in C-dur/KV 617a), **John Dowland** (If My Complaints), **A. Shepherd** (In A Shade), **Thomas Morley** (April Is In My Mistress' Face), **Rupert Ignaz**

Steve Becke

nástrojov. Je aj spevákom v siedmich jazykoch a sám si skladá hudbu i texty. Štýly mu nerobia žiadne problémy. Hráva klasiku, dobovú hudbu, rock'n roll, karaoke i lotyšské piesne. V r. 1993 skomponoval deväť orchestrálnych skladieb pre filmovú inscenáciu Exupéryho Malého princa. Podobne zdatný je aj P. Ratzenbeck, ktorý bol avizovaný ako jeden z najlepších gitaristov country and western v Rakúsku. No to, čo sme počuli, bol gejzír radosti z hry a to v rôznych štýloch. Keďže sa striedali v interpretácii, Ratzenbeck svojou virtuozitou doslova rozdivočil divákov, ktorých následne spevom a hrou ukludňoval Becke. Tieto kontrasty sa vhodne dopĺňali. Pesničku Bratislavské blues hrali spoločne, za výdatnej pomoci obecenstva. Pri takej atmosfére bolo samozrejme pridávanie. A tak nadšení a vďační diváci si vytleskali tri pesničky navyše.

Koncom apríla sa vo Viedni predstavili naše tanečné súbory. Balet Allegro, ktorého súčasný štýl osciluje medzi jazzom, klasickým baletom a modernými technikami. Druhým súborom bola Alfa, ktorá patrí medzi najstaršie skupiny moderného tanca na Slovensku. V máji nás v Döblingu bude reprezentovať ASH Band Andreja Šebana a piati výtvarníci. V októbri našich nových priateľov poteší svojim recitálom svetoznámy tenor Miroslav Dvorský, na ich dožinkových slávnostiach zasa detský folklórny súbor Klnka a Chránový zbor Dúbravka-Lamač, ktorý má s farnosťou v Krime už niekoľko-ročné kontakty.

Text a foto PAVOL ERDZIAK

Flautový súbor Klosterneuburg

Mayr (Suite In F), **L. v. Beethoven** (Allegro, Menuetto), **J. S. Bach** (Sarabande), **G. F. Händel** (Minuetto).

Potom nasledovala vernisáž výstavy fotografií deviatich obcí Döblingu, tiež akvarelov Pauly Czydlikovej a sošiek Rosity Messeritschovej. Pôsobivým spevom ju spriemnil Cirkevný zbor ZUS E. Suchoňa z Dúbravky, ktorý vedie Jana Neščáková.

V druhý deň si prišli na svoje najmä obdivovatelia gitarového umenia. Steve Becke a Peter Ratzenbeck udivovali svojou technikou i šírkou repertoáru. S. Becke okrem gitaru ovláda množstvo ďalších hudobných

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA EURÓPSKEJ ASOCIÁCIE PRE HUDOBNÚ VÝCHOVU HUDOBNÁ VÝCHOVA: MOST K EURÓPSKEJ INTEGRÁCIÍ?

Rámcový program:

1. 5. 19.00 Otvárací koncert vo Františkánskom kostole v Prešove
2. 5. 9.30 Slávnostné otvorenie, MŠ, R-UPJŠ, PdF-KHv mesto
10.30 Prezentácia Slovenska - prof. Burlas, Doc. Szelepcsényi, Doc. Hatrik a katedry hudobnej výchovy učiteľských fakúlt
14.00 Prezentácia Rakúska - prof. Peschl, Gabriela Peschlová
16.00 Vystúpenie detského speváckeho zboru Cantemus
16.30 Diskusia
3. 5. 19.00 Folklórny večer: Súbor Šarišanček, Súbor Torsya v PKO
8.30 Prezentácia Nemecka - prof. Walter využitie YAMAHA nástrojov vo vyučovacom procese
14.00 Tanečná hudba v Hv - Dr. Wolfgang Reinstadler - Rakúsko
16.30 Počítač v Hv - K. Rohrbach - Švajčiarsko
19.00 Praktické vyučovacie modely - Dr. Christoph Kithl - Rakúsko
4. 5. 9.00 Prezentácia Holandska, Veľkej Británie
14.00 Prijatie zahraničných hostí u primátora mesta Prešova, prehliadka Prešova
16.00 Plenárna schôdza Európskej asociácie pre hudobnú výchovu
Ďalšie sprievodné podujatia
2. a 3. 5. od 9.00 a od 14. na č. 78
prednášky Doc. Mastnaka k hudobnej terapii na Pedagogickej fakulte UPJŠ
3. 5. Seminár pre učiteľov organovej a klavírnej hry
Interpretácia organovej romantickej literatúry
prednáša a interpretuje: prof. Peter den Ouden
Vysoká hudobná škola Amsterdam/Holandsko
miesto konania: Františkánsky kostol v Prešove o 13.00 h

ZAČALA 41. KOŠICKÁ HUDOBNÁ JAR

Vyvrcholením každoročnej koncertnej sezóny ŠFK je medzinárodný festival - Košická hudobná jar.

41. ročník KHJ bude prebiehať pod záštitou ministra kultúry SR I. Hudeca od 2. do 30. mája 1996. Stalo sa už tradíciou, že KHJ poskytne dostatočný priestor pre uvedenie diel slovenských skladateľov a na tvorbu košických autorov: J. Grešáka, L. Holoubka, J. Podprockého a N. Bodnára.

Na otváracom koncerte (2. 5.) v Dóme sv. Alžbety ŠFK uviedla pod taktovkou S. Macuru (ČR) so sólistami M. Hajóssyovou, M. Beňáčkovou, J. Markvartom, J. Sulženkom, I. Sokolom a Speváckym zborom mesta Bratislavy Beethovenovu MISSU SOLEMNIS.

Objednávam si ks časopisu **HUDOBNÝ ŽIVOT** na adresu:

Meno:

Ulica: Miesto:

PSČ:

Dátum: Podpis:

Objednávku pošlite na adresu: **HUDOBNÝ ŽIVOT, Špitálska 35, 815 85 Bratislava**
Celoročné predplatné 96 Sk, polročné 48 Sk.

OBJEDNÁVKA

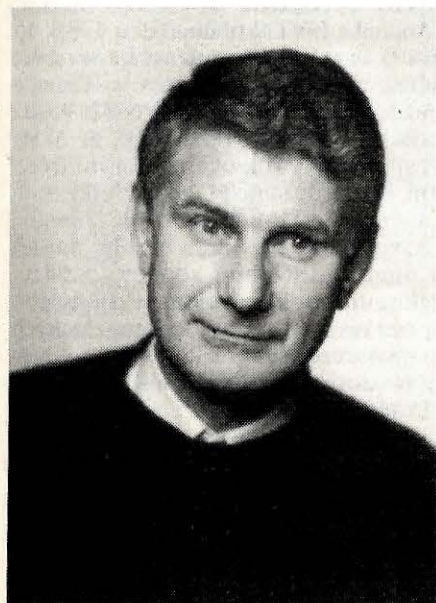
Rozhovor so šéfdirigentom ŠFK

Je mi s mojim vekom dobre

Stanislav Macura, šéfdirigent Štátnej filharmónie v Košiciach v rokoch 1981-83, vrátil sa na ten istý post v roku 1995. Od začiatku tejto sezóny realizoval rad dramaturgicky i umelecky veľmi podnetných koncertov. Dňa 6. marca oslávil svoju päťdesiatku. Dostatok príležitostí na to, aby sme mu položili zopár otázok.

❖ **Vráti sa: nevstúpiš druhýkrát do tej istej rieky...**

Hej, ale na druhej strane človek sa

rád vracia na staré miesta, ktoré si obľúbil. K orchestru ŠF cítim akýsi vnútorný dlh, lebo v roku 1983 som z Košíc odišiel dosť náhlane, uprostred sezóny. O dôvodoch nechcem hovoriť, ale s orchestrom sa mi pracovalo dobre. Inšpiratívny je aj košický Dom umenia. V rámci celého bývalého Československa je veľmi málo tak dobrých koncertných siení. Keď si vezmete zaradom Brno, Ostravu a ďalšie mestá, väčšinou tu symfonické orchestre pracujú v nedobrých podmienkach.

❖ **Naskočili ste do idúceho vlaku, alebo ste mali možnosť ovplyvniť už priebeh sezóny 1995/96?**

Tak napoly. Programy svojich koncertov som si zostavil sám, podujatia s hosťami a nahrávky bežia podľa pre-

dom stanoveného plánu.

❖ **Aký je rozdiel medzi niekdajšou a terajšou filharmóniou?**

Je tu podstatný kvalitatívny posun k lepšiemu. Cítiť tiež vplyv početných nahrávok, s najrozličnejšími dirigentami.

❖ **Na koľko percent je podľa vás kvalita výkonu orchestra závislá od kvalít dirigenta?**

Dirigent môže úplne zmeniť tvár orchestra. V prípadoch, keď je za pul- tom slabý dirigent však funguje akýsi obranný reflex telesa, ktorý zmobilizuje jeho sily a zabráni tak prípadnej katastrofe. Naše orchestre to majú v krvi, lebo zažili od roku '89 veľa slabých dirigentov.

❖ **Nedávno som v jednej recenzii vášho koncertu napísal, že máte zjavne lepší vzťah k moderne a romantickému obdobiu než k baroku a klasicizmu. Mýlil som sa?**

Baroková hudba sa v ostatných rokoch stala viacmenej doménou komorných orchestrov (predtým to nebývalo) a dirigent symfonického orchestra sa s ňou v praxi stretne iba málokedy. Neutekám od toho, sú skladby tohto obdobia, čo ma veľmi lákajú: Mesiáš, Bachova omša h mol, Magnificattie prosto musím ešte urobiť! Klasiku robím bežne; spravil som nedávno experiment s Mozartovou Haffnerovou serenádou, ktorú som doteraz hrával iba po častiach. Pri skúškach je to báječná práca - narazíte na plno krásnych detailov, je tu veľa rôznorodých nálad a odtieňov. Akonáhle to však hráte v kuse, je to zdĺhavé. Tu vycítite, že Mozart skladbu komponoval na objednávku a že sa pôvodne aj táto serenáda, ako aj ostatné - i jeho divertimentá a kasácie obyčajne nehrali vcelku.

❖ **V priebehu tejto sezóny sa na programe ocitli viaceré zaujímavé tituly. Chcete ich zaradiť aj naďalej - a vôbec - aký kurz naberie dramaturgia ŠFK v budúcej sezóne?**

Rozhodne áno. Už ma irituje obohnaná pesnička: „pre Košice sa to nehodí!“ Čo sa hodí a čo nie, o tom rozhoduje v konečnom dôsledku kvalita reprodukcie. Nie som vyznavačom výročí, ale sté výročie Brucknera chcem rozhodne pripomenúť - asi jeho ôsmou sym-

fóniou. Takisto Brahmsa: malo by zaznieť Nemecké requiem a klavírny koncert B dur s pani Rusó. Je to skvelá klaviristka, nadchla ma minule svojím Chopinom a hneď sme sa na tomto projekte dohodli. Sebavedomie orchestra iste pozdvihne, keď sa úspešne popasuje so Stravinského Svätením jari. Inšpiruje ma aj organ - ten takisto nenájdete v každej koncertnej sieni - a s tým teda myslím na Straussa - Tak riekol Zarathustra, Janáčkovho Tarasa Bulbu, Sukovu Pragu...

❖ **Zabýbate sa teraz do osobnej sféry. Kde sú vaše korene a skadiaľ vyvíera váš vzťah k hudbe?**

Som rodákom zo Sliezska a to bola vždy liaheň muzikantov - tak na českej ako aj na poľskej strane. Moja mamička študovala spev u kontroverzného pedagóga p. Vaška, nedala sa však na profesionálnu dráhu - pri dvoch deťoch by to bolo bývalo obtiažne. Navyše jej chýbal komediálny zmysel - a to som asi po nej zdedil, lebo hoci som často pracoval v opere, nikdy som sa necítil byť operným dirigentom. Doma sa teda hojne muzicírovalo - ostatne mamička vo svojich 82. rokoch spieva dodnes - i hrá na organe. Život ma potom akosi prirodzene navigoval najprv na hudobnú školu, potom na konzervatórium v Ostrave a napokon na JAMU v Brne. Začal som s flautou, trochu som hral aj na husle a na Akadémii som študoval dirigovanie, ale aj dirigovanie zboru u prof. Veselku. Tie nástrojové skúsenosti sa mi, pravda, v mojej profesii zišli. Skúšal som to aj s komponovaním, no verejnosť zostala od týchto mojich pokusov ušetrená.

Po absolvovaní školy som pôsobil ako asistent dirigenta v brnenskej filharmónii, potom krátko v opere, v Ústí n/L. Vystriedal som všetko možné, som taký nepokojný duch. Jazdil som po svete, potom som zasa sedel doma. Pracoval som v Lubľani, v Pražskom rozhlasovom orchestri (tam som realizoval veľa nahrávok; teraz však už vôbec nechcem nahrávať. Je to hrozné - keď počúvam svoje staré nahrávky, najradšej by som ich vygumoval. To nahrávanie po kúskoch je zabíjak hudby. Vo svete sa čoraz viac pestujú live snímky - to by som ešte

bral). V Olomouci som 5 rokov pôsobil ako šéf filharmónie, potom 2 roky ako šéf opery. Ale, ako som vrazil, divadlo nie je pre mňa. Celý ten zaužívaný systém divadelnej prevádzky u nás je zlý. Orchestre - nie vlastnou vinou - nemôžu pri ňom dosiahnuť vysokú kvalitu. Pomohlo by jedine, keby - ako je to zvykom na Západe - v rovnakej miere účinkovali aj koncertne.

❖ **Vnímate päťdesiatku ako závažný životný predeľ, nabádajúci k bilancovaniu, alebo ju prosto neregistrujete a idete ďalej?**

Beriem to normálne, ako hocaký iný vek. Je nezmysel robiť dáke bilancie - je mi s mojim vekom dobre. Keby prišiel nejaký čarodejník a chcel by ma omladiť, s poďakovaním by som odmietol.

❖ **Verme, že to myslíte naprosto úprimne. A čo koničky?**

Príroda a zasa len príroda! Čím som starší, tým viac dávam prednosť prírode pred hocakými inými radostami tohoto sveta. Prázdniny v Tatrách, výlety do Beskyd, to je to najkrajšie, čo si môžem želať. Keby som nebol muzikantom, určite by zo mňa bol lesák, ekológ, alebo niečo podobné.

❖ **Vidím tu na stole zaujímavý program Jesenného festivalu duchovnej hudby v Olomouci, z vlaňajška a na ňom vaše meno, ako umeleckého garanta podujatia.**

Festival začína mať tradíciu; odohráva sa v krásnom prostredí rozličných olomouckých chrámov. Koncerty tu majú neopakovateľnú atmosféru. Také diela, ako Haydnovo Stvorenie, Dvořáková Stabat mater a p. vyznievajú tu oveľa pôsobivejšie. Chcel by som skúsenosti z tohoto festivalu uplatniť aj v Košiciach.

Zhovára sa ROMAN SKŘEPEK

Roman Skřepk (9. 4. 1931) - dirigent, hudobný publicista, muzikológ, organizátor hudobného života. Svoje profesie zasvätil najmä Košiciam, kde pôsobil a pôsobí dodnes - v osemdesiatych rokoch vo funkcii umeleckého šéfa Opery Štátneho divadla Košice prispel k umeleckému vzostupu tejto scény. Recenziami, kritikami, úvahami komentuje v tlači kultúrny život Východného Slovenska.

VIEŠ ŽIAKOV K ZODPOVEDNOSTI

Katarína Dibáková patrí k hlavným pedagogickým osobnostiam na bratislavskom konzervatóriu, kde pôsobí práve 25 rokov. Pri príležitosti jej pracovného i osobného jubilea sme jej položili niekoľko otázok súvisiacich s jej orientáciou:

❖ **Počas štúdií hry na klavíri na Konzervatóriu v Bratislave vás formovala prof. Smidžárová, na VŠMU doc. Fischerová. Zúčastnili ste sa na viacerých interpretačných seminároch vo Weimare. V roku 1988 ste absolvovali mesačnú stáž na Štátnom hudobnom pedagogickom inštitúte Gnesiných v Moskve. Nadväzujete na svojich učiteľov alebo v priebehu rokov ste si vypracovali vlastný prístup k výchove žiakov?**

- Myslím si, že učiteľ má toľko metód, koľko žiakov vychováva. Vyučovanie nemôže byť šablónové - treba brať do úvahy nadanie, inteligenciu a usilovnosť každého žiaka. Svojich žiakov sa snažím viesť k schopnosti samostatne pracovať - samostatne myslieť. Čím je talent väčší, tým skôr to vyžadujem. Doc. Fischerová ma viedla k precíznej práci s notovým materiálom. U pedagógov na seminároch i na stáži v Moskve sa mi neraz potvrdilo, že tajomstvo úspechu interpretácie spočíva v tech-

nicky zvládnutím, správne prečítaním textu. Tieto zásady vyžadujem aj od svojich žiakov.

❖ **Máte veľké skúsenosti ako sólistka, komorná hráčka, korepetitorka. Ako ich využíivate vo svojej pedagogickej práci?**

- Pri koncertnom vystúpení sa stretávame

s problémom veľkej psychickej záťaže a tré- mou, ktorá je vždy adekvátna príprave. Zodpovednou prípravou na súťaž či koncert sa dá zmierniť stres z vystúpenia. Preto práve aj vďaka vlastným skúsenostiam sa snažím viesť svojich žiakov k zodpovednosti a systematickému cvičeniu a tým predchádzať stresovým situáciám.

❖ **Boli ste vyhľadávanou koncertnou korepetitorkou najmä u spevákov...**

- Po skončení štúdií na vysokej škole som začala pôsobiť na Konzervatóriu v Bratislave ako koncertná korepetitorka. Priebehom rokov som sa zamerala na prácu so spevákmi. Popri konzervatóriu som takmer 15 rokov pôsobila ako korepetitorka aj na Katedre operného a koncertného spevu na VŠMU. Bola to práca pre mňa veľmi zaujímavá - práca so živým materiálom, najdokonalejším hudobným nástrojom, ľudským hlasom. Za roky tejto spolupráce som sa snažila vniknúť do problematiky vokálneho prejavu - základov spevákovej techniky, ako je tvorenie tónu, správne dýchanie, frázovanie a pod. Len na podklade týchto poznatkov je možné vytvoriť spevákovi ideálne predpoklady pre dokonalú interpretáciu, akceptovať osobitosti vokálneho prejavu a v konečnom štádiu vytvoriť u poslucháča dojem jednotliosti vokálnej zložky a klavír-

neho sprievodu. Mimochodom, v určitom čase som sama koketovala so štúdiom spevu.

❖ **Mohli ste porovnať možnosti štúdií v období, keď ste študovali vy s dneškom?**

- Možnosti študovať v zahraničí v tom čase boli minimálne. Zo súťaží boli pre našu generáciu dostupné dve - Chopinova v Mariánskych Láznach a Beethovenova v Hradci u Opavy. V tých časoch ešte neboli súťaže slovenských konzervatórií. Dnes majú študenti možnosti štúdia doma i v zahraničí. Existuje tiež veľa interpretačných kurzov, ktoré vedú skúsení pedagógovia - o. i. už aj u nás v Piešťanoch. Žiaci sa môžu zoznámiť s veľkým množstvom diel hudobnej literatúry nielen v koncertných sálach, ale aj vďaka množstvu nahrávok z rozhlasového a televízneho vysielania, CD platní, videokaziet, konfrontovať svoje predstavy s interpretačným umením renomovaných umelcov, čo silne ovplyvňuje ich hudobný vkus.

❖ **Ako pomáhate riešiť problém nedostatku študentov na konzervatóriu?**

- Snažíme sa mapovať situáciu na ZUŠ a podchytiť talentované deti, ktoré sledujeme prostredníctvom metodických dní. Prípadne sa individuálne kontaktujeme s učiteľmi ZUŠ a snažíme sa im metodickými radami pomôcť pri vedení talentovaných detí. Vďaka tomu sa nám darí udržať záujem o štúdium hry na klavíri na našej škole.

JANA VILÁGOŠOVÁ

K jubileu Spevákkeho zboru slovenských učiteľov

Spevácky zbor slovenských učiteľov (SZSU) a jeho bibliografické údaje sú priaznivcom zborového spevu a jeho obdivovateľom známe a v podstate jednoduché: Vznikol 3. marca 1921 v Trenčíne a jeho prvým dirigentom bol **Miloš Ruppeldt**. Po jeho smrti a dvojročnej stagnácii v období druhej svetovej vojny prevzal dirigentské miesto **Ján Strelec** (1945-1954), po ňom jeho žiak **Juraj Haluzický** (1954-1977) s **Jánom Valachom** (1954-1962) a napokon (od 1977) jeho odchovanec **Peter Hradil**. Počas 75-ročnej činnosti absolvoval zbor vyše 2000 večerných, chrámových, výchovných koncertov a príležitostných vystúpení, naštudoval vyše 500 skladieb a úprav ľudových piesní asi od 150 hudobných skladateľov, koncertoval takmer vo všetkých krajinách býv. ČSR (ČSSR, ČSFR) a 18 štátoch Európy. Je držiteľom viacerých štátnych a rezortných vyznamenaní a mnohé kritiky vyzdvihujú jeho vyspelú spevácku kultúru, plnosť zvuku, čistotu intonácie, vrcholnú zladenosť a hĺbku precíznej interpretovaných skladieb. Ak však chceme 75-ročnú existenciu SZSU bilancovať podrobnejšie, je potrebné zaregistrovať predovšetkým tieto skutočnosti:

1. Od svojho vzniku až po súčasnosť je SZSU amatérskym telesom, ktoré - až na ojedinelé výnimky - združuje približne 55-60 učiteľov (dnes i neučiteľov) zo všetkých typov škôl a iných profesií z celého Slovenska. Schádzajú sa pravidelne aspoň raz mesačne na tri dni (piatok-nedeľa), a to vo svojom sídle v Trenčianskych Tepliciach a na rôznych miestach SR pri koncertných podujatiach, na pracovných sústreďeniach alebo rozhlasových nahrávkach. Ak k tomu pripočítame 7-dňové letné sústreďenie a takmer každoročný zahraničný zájazd, venujú členovia zboru tejto ušľachtilej kultúrno-spoločenskej aktivite 45-50 dní ročne. Dnes si už síce cestovné ani stravu neplatia sami (ako tomu bolo v minulosti), isté však je, že okrem časových, rodinných a zdravotných znášajú i nemalé finančné obete.

2. Ako prevažne učiteľské teleso - s mnohými riaditeľmi škôl (i školskej správy), stredoškolskými i vysokoškolskými učiteľmi, lekármi a inžiniermi vo svojej členskej základni - vedelo z nej vybrať vždy tých najschopnejších a poveriť ich príliehavými a zodpovednými organizačnými funkciami. Mená G. Valocký, M. Janoška, J. Dutka, J. Geryk, G. Slaninka, A. Trančík, J. Čánik, V. Jakubík, J. Leporis, J. Hojo, M. Bakša a iné dokázali vždy vytvoriť pre nerušenú umeleckú prácu zboru tie najpriaznivejšie podmienky a ich zásluhy zostanú trvale späté s históriou SZSU.

3. Práve vďaka organizačným schopnostiam vedenia zboru - najmä však neúnavnému organizátorovi - obdivovateľovi a zberateľovi slovenských ľudových piesní - **Jánovi Gerykovi** (bývalému správcovi Slovenského národného múzea v Martine) - má SZSU od roku 1933 „svoj“ DOMOV v Trenčianskych Tepliciach s možnosťou nielen návštevy, ale aj ubytovania a stravovania všetkých jeho členov. V súčasnosti - ako zariadenie MŠ SR - je DOMOV SZSU zriaďovateľom troch celoslovenských učiteľských umeleckých telies (okrem SZSU tiež Spevácky zbor slovenských učiteľiek - OZVENA a Komorný orchester slovenských učiteľov - KOSU) a vytvára pre ne optimálne priestorové, materiálne i personálne (profesionálni dirigenti i hlasoví pedagógovia) podmienky, ktoré sa pod vedením súčasného riaditeľa **Rudolfa Žáka** (pred ním **Jozef Vakoš** a **Rajmund Baláž**) z roka na rok - i napriek sťaženým ekonomickým podmienkam - skvalitňujú.

4. SZSU bol a je stabilné teleso bez väčších umeleckých výkyvov práve preto, že na jeho čele ako dirigenti stáli vždy popredné osobnosti zborovo-spevákkeho hnutia na Slovensku a že sa za 75 rokov jeho existencie vystriedali

prakticky len štyria (resp. piati). Každý z nich vo svojej dobe maximálnou mierou prispel k špičkovému stvárneniu interpretovaných skladieb - pravda - adekvátne k svojmu vzdelaniu, odborným schopnostiam, náročnosti repertoáru, prístupu k jeho štúdiu a osobnostnému muzikantskému vkladu do jeho interpretácie. **Miloš Ruppeldt** (1981-43) - ako je známe - s neukončeným hudobným vzdelaním, ale pedantný v práci, dôsledný v dokumentácii a neochvejný v polemike s nepriaznivou vtedajšej kritikou - zaraďoval do repertoáru SZSU skladby, ktoré mal v tom čase k dispozícii: „venčekári“, J. L. Bella, M. Schneider-Trnavský, M. Moyzes, z českých B. Smetana, A. Dvořák, V. Kopecný, P. Křížkovský a iní. **Ján Strelec**

(1893-1975), ktorého profilujúcou špecializáciou tiež nebolo zborové dirigovanie, bazíroval na hlasovej kultúre zboru, vyžíval sa v kantiléne (neraz na úkor rytmickej presnosti) a ťažisko dramaturgie preniesol na vtedajšie súčasné moderné skladby, a to najmä na vokálne polyfonické cykly E. Suchoňa O horách a A. Moyzesa Miesto venca. V tejto línii pokračoval i **Juraj Haluzický** (1911-1986) - prvý absolvent zborového dirigovania na VŠMU - ktorý „zdisciplinoval zbor po stránke intonačno-rytmickej a obohatil jeho repertoár o skladby klasickej polyfonie“ (O. Lasso, G. P. Palestrina, J. Gallus-Handl a i.), o skladby súčasných slovenských skladateľov (J. Cikker, O. Ferenczy, Z. Mikula, M. Novák a i.), skladby české (L. Janáček, V. Novák a i.) a súčasnú svetovú tvorbu (D. Šostakovič, F. Poulenc, J. Gotovac a i.). Súčasne s J. Haluzickým dirigoval SZSU v rokoch 1954-62 aj **Ján Valach** (1925), popri J. Haluzickom sa však výraznejšie nepresadil. Žiak J. Haluzického **Peter Hradil** (1940) postavil latku umeleckej náročnosti ešte vyššie ako jeho predchodcovia a naštudoval Janáčkovu Maryčku Magdónovej, náročných skladieb českých (B. Martinů, P. Blažek, V. Novák, P. Fiala a i.), slovenských (I. Hrušovský, L. Burlas, J. Hatrik, I. Zeljenka, A. Zemanovský a i.) a svetových skladateľov (L. de Vittoria, C. Orff, A. Bruckner, F. Poulenc a i.) treba hodnotiť ako najvýraznejší prelom v doterajšej dramaturgii SZSU. P. Hradil skĺbil v sebe muzikalitu a spevnosť J. Strelca s intonačno-rytmickou precíznosťou J. Haluzického a úspechy, ktoré SZSU pod jeho vedením dosiahol (5 druhých a jedno 1. miesto v medzinárodných súťažiach) jeho kvality plne potvrdzujú.

5. Založenie SZSU sa stalo podnetom pre slovenských hudobných skladateľov, aby upriamili svoju tvorbu i na mužské zborové skladby, ktoré potom venovali zboru alebo jeho dirigentom.

Okrem už uvedených autorov to boli J. Valaštan-Dolinský, V. Figuš-Bystrý, M. Kořínek, F. Kafenda, T. Frešo, J. Zimmer, O. Francisci (bývalý člen zboru), J. Grešák a mnohí iní. Častý kontakt s hudobnými skladateľmi pri nácviku ich skladieb, ich konfrontácia s dirigentmi mali vždy obojstranný vplyv nielen pre vytváranie nových diel, ale aj skvalitňovanie ich interpretácie. SZSU sa tak stal akýmsi praktickým cvičným telesom mladých slovenských hudobných talentov, dlhé roky bol jediným ohniskom slovenskej mužskej zborovej tvorby a neraz i jej jediným úspešným interpretom. Škoda, že sa ešte mnohé skladby - venované SZSU - na koncertné pódium nedostali.

6. Ako je známe - SZSU bol založený

nej existencie 42 výjazdov do zahraničia a koncertoval v týchto štátoch Európy: Belgicko (3x), Bulharsko (5x), Dánsko, Francúzsko (3x), Grécko (3x), Holandsko (2x), Chorvátsko, Juho slávia (7x), Maďarsko (2x), SRN (2x), Poľsko (5x), Rakúsko, Španielsko, Švajčiarsko, Švédsko, Taliansko (2x), Veľká Británia (3x), ZSSR (3x). Zúčastnil sa medzinárodných súťaží v Debrecíne (1961), v Llangollene (1964, 1965 a 1991), Talline (1975), Silistre (1980), Tolose (1985), Gorizii (1987), Aténach (1992), v Neuchateli (1995) a v Litomyšli (1995), na ktorých získal 6 strieborných (Llangollen 2x, Tolosa, Gorizia, Atény, Neuchatel) a 1 zlatú medailu (Litomyšl). Po doteraz viackrát plánovaných (ale nerealizovaných) zájazdoch za „veľkú mláku“ (Amerika bola aktuálna roku 1938, 46 a 48) sa tohtoročná účasť na svetovej súťaži speváckych zborov v Kanade (Vancouver) v dňoch 30. 6.-12. 7. zdá celkom reálna a treba veriť, že SZSU svoj jubilejný rok ovenčí ďalšou trofejou. Uvedené súťaže, ako aj všetky festivaly (Varšava, Międzyzdroje, Šibenik, Gravenzande, Levkas a mnohé ďalšie) a mnohé družobné koncerty SZSU v zahraničí boli zdrojom vzájomného spoznávania sa, množstva umeleckých a spoločenských zážitkov - ale i cenovým dopingom pre ďalšiu úspešnú činnosť členov SZSU.

9. SZSU je nielen speváckym zborom vysokých umeleckých kvalít, ale stal sa i školou zborového spievania a výchovy zborových dirigentov. Viacerí z jeho členov absolvovali diaľkove VŠMU (O. Francisci, J. Vakoš, J. Potočár, E. Gálik, B. Vargic, V. Bálint a iní), príp. študovali hudbu a spev na Vysokej škole pedagogickej (J. Klochán, T. Sedlický, J. Bibza, F. Šupín a iní) a mnohých bývalých i súčasných členov poznáme ako dirigentov popredných detských, mládežníckych (i dospelých) speváckych zborov na Slovensku (okrem uvedených J. Podhorný, J. Schultz, J. Ivan, K. Muška, A. Juriga, Z. Hečko, I. Piliš, J. Leporis, M. Pazúrik, J. Vakoš ml. a iní). V tejto súvislosti je nutné spomenúť i mená vynikajúcich sólistov (M. Janoška, Š. Hoza, R. Petrák, A. Pavčo, V. Bandžuch, P. Matejčík, A. Juríček, K. Siváček a i.), ktorí začínali alebo sa zdokonalili na pôde SZSU a svojimi výkonmi sa pričínili o jeho dobré meno. Skúsenosti, ktoré členovia v SZSU získavajú (nielen po speváckej a dirigentskej stránke) sú pre ich pôsobenie na svojich pracoviskách neoceniteľné.

10. Ako každé umelecké teleso - i SZSU sa vždy, primerane svojim možnostiam - staral o propagáciu svojej umeleckej činnosti. Za 75 rokov svojej existencie vydal tri monografie (1933, 1963 a 1971), množstvo viacjazyčných bulletinov a programov, tablá členov zboru a roku 1971 inštaloval v Trenčianskych Tepliciach samostatnú výstavu (k 70. výročiu jeho založenia) so stručným prierezom jeho histórie a umeleckých úspechov. Niekoľko gramoplatní s M. Ruppeldtom, J. Strelcom a J. Haluzickým, nahrávky pre televíziu (J. Haluzický) a rozhlas (všetci dirigenti), dva krátke filmy, mg-páska (s P. Hradilom), ako aj množstvo štúdií, článkov a rozličných komentárov o činnosti SZSU a profile jeho dirigentov poskytujú veľké množstvo prameňov pre hlbšie zoznámenie sa s týmto našim popredným umeleckým telesom.

A že si túto pozornosť a úctu všetkých, ktorí majú radi zborový spev, zaslúži, o tom nás presvedča nielen doterajšia 75-ročná história SZSU, ale tiež neochabujúca vôľa a elán jeho členov a dirigenta (i vicedirigenta V. Bálinta a hlasovateľa pedagóga F. Li-voru) popasovať sa i s tými najnáročnejšími umeleckými kritériami, ktoré kritika od interpretácie súčasných zborových telies požaduje, aby i naďalej - tak ako dosiaľ - patrili medzi špičkové zbory na Slovensku.

TIBOR SEDLICKÝ

Z marcovej ponuky Slovenskej filharmónie

29. februára, 1. marca. **Sergej Prokofiev: Rómeo a Júlia (výber).** Maurice Ravel: **Dafnis a Chloé, 1. a 2. suita.** Slovenská filharmónia. Slovenský filharmonický zbor. Dirigent **Ondrej Lenárd.** Zbormajsterka **Blanka Juhaňáková.**

Ako inak vstúpiť do prvého jarného mesiaca, než oslavou večnej témy - témy lásky?! Možno by bolo efektnejšie počkať s dramaturgiou zasvätenou nesmrteľným dvojiciam milencov až do mája, ktorý je predsa len s láskou prepojený zo všetkých ročných období najsilnejšie. Tak, či onak, dva príbehy lásky oživilo obdobie nastupujúce po dlhoočnej letargii sprevádzajúcej zimný spánok. Keď už nič iné, aspoň boli pokusom o kompenzáciu zúfaleho deficitu lásky (čo, lásky? - slušnosti a ohľaduplnosti!) limitujúceho, či deformujúceho akékoľvek pozitívne ideály, ambície, túžby. Aj za to patria tým, ktorí sa podpísali pod tento projekt Slovenskej filharmónie slová uznania. Našli správny kľúč - podotýkam, že bez choromyselnosti, stupidnosti a gýčovitosti zaváhajúcej honbou za mamonom, aká srší z rovnomenného TV (vraj) „súťažného“ show - ku Komnate ukrývajúcej zázrak púťavosti, dynamizmu a náročnosti, ktorá sa vie aj páčiť, aj zaujať, aj dojať, aj rozohrať každú žilku v tele, aj poučiť. Obidve partitúry, ktoré sa ocitli šéfovi orchestru Slovenskej filharmónie Ondrejovi Lenárdovi na pulte, sú divadelnými partitúrami par excellence. O vzťahu Ondreja Lenárda k divadlu nemožno zapochybovať - hoc aj tento raz nešlo o skladbu z ríše jej majestátu opery. Tento vzťah prezentoval aj na pódiu Reduty a to spôsobom celkom suverénnym a profesionálne veľmi zdatným. Najskôr prišli „na pretras“ osudy a príbehy mileneckého páru z Verony tak, ako ich videl Sergej Prokofiev. Ten ich vnímal mimoriadne kvetnato, takže výsledkom jeho dialógu s pánom Shakespearom je partitúra plná brilancie, oslňujúcich harmonických a sonoristických gagov, efektov a prekvapení, rytmickej britkosti a sugestívnej melodicity. Z máloktovej z Prokofievových skladieb možno vyfiltrovať natoľko čistú esenciu jeho kompozičnej poetiky. Vari jedine 5. symfónia - symfonický „súrodeneč“ Rómea a Júlie v tvorbe odvážneho Rusa - dokáže ponúknuť taký silný štýlový extrakt. Prokofievov výklad citového vzťahu Rómea a Júlie nie je na koncertnom pódiu žiadnym začiatočníkom alebo „strangerom“. Očakával som teda statočný a zdatný výkon každého hráča. Nie, že by som sa nedočkal kvality, ale často ma prekvapovali nie Prokofievove finesy, ale pokrývajúce tóny spozna niektorých, inak vynikajúco obsadených pultov dychovej sekcie. Ako tradične, kurím okom na orgánizme SF bol opäť saxofónový part. Malé nezdrary boli však pravdepodobne momentálnymi stavmi indispozície a nezdá sa mi, že by vznikli v dôsledku nezodpovednej predprípravy. Skôr treba vyzdvihnúť veľkorýsy tempickú, dynamickú a napokon aj dramaturgickú ofenzívnosť spolupráce Ondreja Lenárda a jeho zverencov. Išlo o výber z dvoch suit o Rómeovi a Júlii, pričom domínova Suita č. 2. Sled čísel mal však zdravý ťah dopredu a nenechal človeka príliš zhlboka dýchať. Druhá časť večera mala troška iné poslanie. Maurice Ravel magickým spôsobom vŕhať poslucháča do vonných

a jemných osídľí zvukového ópia a necháva ho voľne sa pohybovať na hladine majstrovskej ilúzie neurčitosti, vágnosti a „antivývojovosti“. V prípade dvojice Dafnis - Chloé prišli na rad obidve existujúce Suity, takže priebeh projekcie sa dva razy vyšvihol ku gradačným výšinám, aby vzápätí človek znova sníval a sníval... Ondrejovi Lenárdovi sa vo vzťahu k hráčom aj k poslucháčstvu darilo a Dafnis zaznel ešte presvedčivejšie ako Prokofievov ľubostný príbeh. Všetky sólové výšľapy mali pevný základ, boli premyslené a zahraté s plnou zodpovednosťou (to, že výnimočne exponované vstupné hornové sólo v piatok nevyšlo tak perfektne, ako vo štvrtok netreba brať na vedomie). K úspechu prispeli aj flexibilitní členovia Slovenského filharmonického zboru, čiže: na prelome februára a marca si teda filharmonici uctili božstvá lásky so ctou a profesionálnou hrdosťou.

20. marca. **Sergej Rachmaninov: 3. symfónia. Modest Petrovič Musorgskij: Obrázky z výstavy.** Slovenská filharmónia. Dirigent **Arkadij Shteinlucht.**

Prvý jarný deň veru filharmonikom nevyšiel. Ani sa vlastne netreba diviť, pretože zasa ktosi zabrnkal na strunu dramaturgickej nerozvážnosti. Koncert sa konal uprostred týždňa (streda), teda päť dní potom, ako filharmonici zdolali Mahlerovu 4. symfóniu pripravovanú taktiež Arkadijom Shteinluchtom. Zazrieť Rachmaninovu 3. symfóniu na programoch našich orchestrov je malý zázrak. Pritom ide o mimoriadne náročné a ťažké hranie, ktoré nie vždy prináša ekvivalentný zážitok. Navyše, ambiciózný dirigent privilezoval do Bratislavy partitúru Kartiniek, s ktorou sa hráči SF ešte nemali tú česť stretnúť. Žiaľ, bulletin Slovenskej filharmónie pokračuje vo výrobe zmatkov a nerádil uviesť spoluautorstvo inštrumentátora. Podľa zákulisných rečí ním bol istý pán Gorčakov... Ak to nie je presné, prosím, informujte sa priamo u kompetentných. Nástrah, ktoré pripravili realizátori koncertu hráčom bolo neúrekom. Na dve skúšky zvládnuť dve neznáme a požadovacie partitúry - to je príliš veľký hazard. Výsledok? Znova jeden zbytočne vystrelený náboj, ktorý ani len nemal šancu doraziť k terču. Arkadij Shteinlucht je isto vynikajúci dirigent, čo prezentoval prácou rúk, tela a aj svojím vkladom do bežnejšej polotovaru. Dokázal vyčariť naozaj maximum, ale stále čosi chýbalo. Rachmaninov len-len držal pohromade, občas sa zo sivej zvukovej masy vynorilo pekné sólo, alebo pekná zvuková konštelácia, inak však nemala 3. symfónia žiaden veľký význam. Možno akurát nadarmo navila prítomných poslucháčov. Musorgského Kartinky ma však stále magnetizovali a dodávali mi percepčnú energiu. Ich vývoj bol vydarenejší, ako vývoj Rachmaninovej zložitej symfónie. Uvedená inštrumentácia síce nemohla konkurovať Ravelovmu kongeniálnemu spracovaniu, zato však bola poučná v tom, že Musorgského príbojné a preborné dielo posunula troška späť do časovej reality ich tvorcov. Nechýbal síce saxofón (tento raz sopránový), v ostatných detailoch bola Gorčakovova inštrumentácia konvenčnejšia. Verím však, že filharmonikom, ktorým koluje v žilách Ravelova farbistota, nepadol tento experiment vhod a museli byť veľmi ostražití, aby sa nepoddali stereotypu v ich hráč-

ských predpokladoch. Čo sa podarilo, to sa podarilo, čo nie, nič to preto. Hudobníci splnili svoju úlohu čestne a akákoľvek uštipačnosť na ich adresu by vyznela netaktne. Navyše, nedá mi nespomenúť ono sólo na saxofón v obrázku o dvoch Židoch, ktoré perfektne, pokojne, elegantne, muzikantsky provokujúco a šťavnato zahrál poslucháč 2. ročníka HTF VŠMU Radoslav Solárik - zatiaľ iba hosť v radoch Slovenskej filharmónie. Taký výkon musí padnúť na úrodnú pôdu v akejkolvek reflexii koncertného podujatia.

21. marca. **Antonio Vivaldi: Jar (zo štvoro ročných období). Concerto grosso a mol op. 3 č. 8 pre dvoje huslí, sláčiky a b.c. Concerto grosso d mol op. 3 č. 11 pre dvoje huslí, violončelo, sláčiky a b.c. Franz Schubert: Smrť a dievča.** Slovenský komorný orchester. Umelecký vedúci **Ewald Danel.** Sólisti **Milan Tedla, Bohdan Warchal ml., Ewald Danel - husle, Eva Čermanová, violončelo.**

Ewald Danel pokračuje v ťažení na bratislavských pódiiach. Zdá sa, že primárius orchestru Slovenskej filharmónie by mohol energiu rozdávať plným prúdom. Pritom sa neusiluje získavať body lacným spôsobom - opožďovaním už niekoľkokrát opožďovaného repertoáru Slovenského komorného orchestru. Priamym dôkazom jeho ambícií, ako aj možno ukrytých ambícií členov SKO bolo poučné stretnutie v Redute. Prvá polovica programu bola výdatnou dramaturgickou hostinou. Škoda však, že sa podávala jedna jediná špecialita, hoc aj vždy troška inak korénená. Vivaldiho hudba je isto obľúbená, pekná a žiadaná. Tri delikatesy za sebou ale dokážu otupiť senzor konzumenta a celá produkcia sa potom miňa účinku. Jarný koncert zo štyroch ročných období bol v druhý jarný večer, samozrejme, namieste. Kolovrátko vivaldiovských tvarov a štruktúr ale vzápätí vrnel a vrnel a skoro stále širil do éteru tú istú atmosféru. Sólisti aj hráči tutti si počínali úspešne, hľadali čosi viac, než len tóny, bolo teda čo obdivovať. Len tá dramaturgia...! Úplne o inom bola druhá polovica programu. Hráčom Slovenského komorného orchestru prišli na pomoc hráči súboru Capella Istropolitana, aby spoločnými silami vyvolali ducha Franza Schuberta a jeho intímnej dráhy zasífovaného do osnov Kvarteta d mol o Smrť a Dievča. Táto iniciatíva je hodná chvály a uznania. Schubertovo Kvarteto si „podal“ Gustav Mahler, aby mu vpečatil čosi z atmosféry unaveného a zvukovo extravagantného konca 19. storočia. Prepracoval ho do verzie pre komorný orchester obohatenej nie len možnosťami divísi, ale aj kontrabasovým partom. Dnes môžem povedať, že aj keď Mahler o Schubertovi očividne sníval a mal z neho aj ťažké šly, videl hudbu viedenského bohéma veľmi skreslene. Smrť a dievča - je málo natoľko intímnych, komorných a introvertných diel. A zrazu akoby Mahler vykričal všetku tú bolesť a všetky tie útrapy živého človeka kdesi na verejnom priestranstve. Skladba stratila minimálne päťdesiat percent efektívnosti a nádhery. Okrem toho, variačný cyklus v druhej časti Schubert koncipoval ako vypichnutý dialóg prímu (vari Dievča?) a violončela (vari Smrť?). Najmä prvého huslistu obšťastnil preň povestnými virtuóznymi kaderami, čo však v zoskupení SKO + Capella Istropolitana, samozrejme, nebolo možné do-

tiahnuť do dôsledku. Predsa len jeden huslista toho zvládne v dynamických situáciách viac, ako niekoľkokrát znásobený prím komorného orchestru. Ani tempová réžia Mahlerovej verzie nemôže naplniť požiadavky originálu - sú vždy nevyhnutné korektúry a kompromisy. Takže: komorný orchester zostavený z dvoch bratislavských komorných orchestrov si tento raz vytiahol nie ten najšťastnejší lós. Za pokus to síce stálo, neviem však, či pri pokuse aj neostane.

28. a 29. marca. **Richard Strauss: Don Juan. Manuel de Falla: Noci v španielskych záhradách. Alexander Glazunov: Ročné obdobia.** Slovenská filharmónia. Dirigent **Ondrej Lenárd.** Sólistka **Tatiana Fraňová, klavír.**

„Od desiatich k piatim.“ Týmto slovom nás v základnej škole častovali učelia v prípadoch, ak naše výkony nemali požadovanú stúpajúcu tendenciu. O tom, že slová našich učiteľov sú v platnosti aj na iných úrovniach, aké predstavujú školské lavice ma chceli presvedčiť dramaturgické kroky posledného marcového abonentného stretnutia s členmi Slovenskej filharmónie, ich šéfdirigentom Ondrejom Lenárdom a hosťom, klaviristkou Tatianou Fraňovou. Nasadla vysoko. Don Juan v interpretácii Richarda Straussa zahŕňal Redutou ako uragán. Považujem tento ťah za prepašnú príležitosť. Ondrejovi Lenárdovi aj hráčom SF Straussova symfonická básen vyšla v podstate veľmi dobre. Hýbala sa vpred aktívnym gestom, nezaháľala, nezahalovala sa do lacných a presladených póz typu fin de siècle. Teatrálnosť Straussovej rétoriky vyhovovala šéfdirigentovi SF natoľko, aby dokázal viesť s každou sekciou intenzívny dialóg. Semtam zazneli aj křčovitejšie tóny (husľové sólo v piatok), napriek tomu však hráči SF a ich dirigent dopriali zhýralcovi Donovi Juanovi dostatok vzrušujúcich a životom presýtených epizód. Druhá kapitola večera vyznela po juanovskej búrke vášní ako návná selánka. Fallova koncertantná kompozícia je, zdá sa, obľúbeným stukom v repertoári Tatiany Fraňovej (nahrávka a niekoľko koncertných uvedení). Poradila si s ňou teda bez očívidnejších, či skôr ušikovnejších problémov. Voči expanzívnosti a ambíciám Dona Juana ale Fallova hudobná poetika nevládala a koncert strácal na obrátkach. Možno obrátené poradie dvoch skladieb v prvej polovici by veci prospelo. Prestávka urobí predsa len svoje. Po prestávke totiž nasledovalo niečo, čo považujem za dramaturgickú tragikomédiu. Vôbec neutočím proti maestrovi Glazunovovi (ako veľký vyznavač umenia Jeana Sibelia, veľkého obdivovateľa Glazunovovej hudby, ani nemôžem čosi podobné naznačovať). Baletná partitúra Ročné obdobia však sotila filharmonické udalosti celkom do jamy. Inštrumentálne síce nápadité, zato však materiálovo neinvenčná a neinspirujúca hudba ma viac zaťažila, než vyprovokovala k intenzívnejšiemu vnímaniu. Razancia úvodnej skladby večera ostala opustená a Glazunovove valčíky, cirkusantské galopy popretkávané poetickými obrázkami salónneho štýlu celkom opustili naznačenú cestu. Ku cti hráčov SF slúži, že Glazunovova baletná hudba zazela korektne, disciplinovane a že na pódiu akoby panovala pohoda.

SOSR opäť v koncertnej akcii

Ten, kto sa rozhodol 14. marca uprednostniť koncert Symfonického orchestru Slovenského rozhlasu pred filharmonickými aktivitami, bol pravdepodobne milo prekvapený bujnou návštevnosťou rozhlasového soiré. Keď som štyri-päť minút pred prepuknutím koncertu vchádzal do Koncertného štúdia 1, vôbec som nepredpokladal, že sa mi naskytne pohľad na preplnenú sieň a že si len tak-tak nájdem miesto na sedenie. Hostia, ktorí vchádzali do siene po mne, sú vedení predstavami o miestach „na ležanie“, boli tiež asi šokovaní v tom lepšom slova zmysle. Neostávalo im iné, ako v tichosti klesnúť na stupienky schodiska (čo sa zreteľne nepáčilo jednému z príslušníkov Požiarného zboru, ktorý už počas prvého čísla programu celkom bez problémov a hlavne nahlas upozorňoval hosti na neade-

kvátnosť ich počínania...). Aktivita všetkých, ktorí sa krútili okolo koncertnej prevádzky SOSR-u bola korunovaná pekným úspechom v podobe diváckeho záujmu. Veď SOSR ponúkal hneď niekoľko lákadiel: ako prvé lákadlo nastúpila na pódium Carmen v maske, ktorú jej vyrobil majster Rodion Ščedrin. Respektive, na pódium vstúpil len duch Carmen invokovaný šéfdirigentom SOSR-u Róbertom Stankovským, hráčmi orchestru a (zdalo sa mi) hostujúcou sekciou hráčov na perkusie. Carmen zdolala a zdolá každé srdce a Don José, či Escamillo, či Zuniga neboli ojedinelými obetami vášnivej lásky. Podľaoh jej aj konštruktivisticky uvažujúci Rodion Ščedrin, ktorý venoval kráske zo Sevilly náležitú pozornosť. Róbert Stankovský pripravil prierez týmto vzťahom, ktorý zodpovedal

dramaturgickým chceniam celku (baletnej partitúry). Veci sa odohrávali celkom spon-tánne, presvedčivo, farbisto. Carmen teda opäť zvíťazila a dopomohli jej v tom všetci aktéri. Lákadlom číslo dve bola sólistka večera, mladá česká huslistka Gabriela Demeterová. Najprv bola lákadlom kvôli nepoznaniu, po jej vystúpení na pódiu KŠ jednotky sa stala lákadlom kvôli poznaniu - a nebolo to len kvôli zjavnému sexappealu, aký z tejto pôvabnej hudobníčky vyžaroval a bol akcentovaný sugestívnou červeňou jej koncertnej róby. Gabriela Demeterová zapôsobilala aj svojím dialógom s Husľovým koncertom A dur Wolfganga Amadea Mozarta, ktorý ponúka ako náhradu za Sibeliov Husľový koncert d mol a za sólistu Juraja Čizmaroviča. Mozart a Sibelius predstavujú síce dosť výrazný rozdiel, zato však

hra českej huslistky mohla každému z prítomných poskytnúť dostatok inšpirácie na to, aby si túto zmenu prestal uvedomovať ako krivdu. Jej hra bola hrou ženskou, delikátnou, ale plnokrvnou. Odmietať pozersť a zbytočné vybočenia do výrazových lacnôt a držala sa jedine disciplíny v tvorbe tónu, vo frázovaní, držala sa predovšetkým hráčskeho intelektu. Bol to svieži, mladistvý, ale nie roztopašný alebo samoučelný Mozart. Róbert Stankovský a hráči SOSR-u vykonali serióznu sprievodnú prácu, takže Mozartov A dur patril k tým lepším marcovým zážitkom z bratislavských koncertných pódii.

Lákadlo číslo tri: Dvořákova Symfónia e mol „Novosvetká“. Kto by sa nedal nahovoriť na takú nádhru?! Koncertná sieň ostala solídne naplnená aj po koncertantnom entré Gabriely Demeterovej, takže hráči orchestru a Róbert Stankovský si nemohli stažovať na nedostatok inšpirujúcej sily vanúcej z audítoria. Tomu zodpovedal aj výsledný efekt, ktorý v ničom nezaostával za štandardom rozhlasového orchestru eliminujúcim prvok prudkých výkonnostných výkyvov.

IGOR JAVORSKÝ

Ján Levoslav Bella - včera a dnes

JANA LENGOVÁ

**Tys' v diele slávnom veštil: Ikarusom
že vzlietne národ vzkriesený zas k nebu,
by zajasal sa briliantu brusom,
vzdal česť i ducha sytiacemu chlebu,
sám seba najdúc v živobyťi kusom.
(Vladimír Roy:
Jánu Levoslavovi Bellovi)**

Dňa 25. mája 1936 zomrel niekoľko mesiacov pred dovŕšením svojich 93 rokov **Ján Levoslav Bella**, najväčšia osobnosť slovenskej romantickej hudby. Dnes si teda pripomíname 60. výročie jeho úmrtia. Bella svojim dlhým vekom prežil dejinotvorné historické a politické zmeny, ktoré ovplyvnili aj jeho osobnosť a tvorbu. A práve vek nestora zapríčinil a dodnes zapríčiňuje mnohé deformované pohľady na jeho dielo. Bella dovŕšil umelecký vývoj ako predstaviteľ neskorého romantizmu, ktorý vyrastal na klasicko-romantickej štýlovej syntéze, a tieto tvorivé východiská uplatnil aj v svojej neskoršej tvorbe, ktorá sa rozvíjala paralelne s novými modernými prúdmi 20. a 30. rokov 20. storočia. Napriek tomu teda, že tvoril hlboko do 20. storočia, patrila 19. storočiu. Mohli by sme sa snažiť s jemnou fatalistickou nadsádzkou domnievať, že Bellovi bolo dopriate dožiť sa takého vysokého veku nie preto, aby sa stal predstaviteľom slovenskej hudobnej moderny, ale práve preto, aby sa smel vrátiť na Slovensko a integrovať sa začleniť do slovenských hudobných dejín.

Ján Levoslav Bella je z muzikologického a publicistického hľadiska - usudzujúc podľa bohatej bibliografie o ňom - bezpečne najreflektovanejším slovenským skladateľom. O jeho živote a tvorbe bolo napísané množstvo článkov, štúdií a monografií, k jeho okružným životným jubileám boli usporiadané muzikologické konferencie. Hodnota Bellovho diela a jeho význam tvoria v kontexte dejín slovenskej hudby nespochybniteľný fakt. A predsa sa zdá, že tohto slovenského génia - aj keď sme vzdialení patetickosti jeho prvých apologétov - poznáme aj po desaťročiach iba čiastočne. Domnievam sa však, že v recepcii Bellovej tvorby doslova prelomový zlom znamenal rok 1993, keď sa pri príležitosti 150. výročia narodenia skladateľa uskutočnil rad podujatí doma i v zahraničí, ktoré dovtedajší stagnujúci stav úplne zmenili. Impulzy v mnohých ohľadoch vzišli z Nadácie Jána Levoslava Bellu so sídlom v Banskej Bystrici založenej v decembri 1991, ktorá vyvinula nevšednú koncepčnú, organizačnú a kontaktnú iniciatívu, a je potešením konštatovať, že táto iniciatíva našla adekvátnu odozvu u významných slovenských kultúrnych a hudobných inštitúcií. Dokladom toho boli okrem iných aktivít - koncerty z Bellovej tvorby v slovenských mestách (Liptovský Mikuláš, Kremnica, Banská Bystrica, Bratislava), v zahraničí (Viedeň, Budapešť, Praha) a Bellove dni v Bratislave s fascinujúcim úspechom koncertného predvedenia opery *Kováč Wieland* v nemeckom origináli a bez škrtov. Za rovnako dôležitú skutočnosť pokladám rozšírenie dostupnosti Bellovej hudby na zvukových nosičoch, lebo z technického hľadiska bol jeho jediný LP-dvojalbum ešte z produkcie Opusu (1982) už dlhšie zastaralý. Je príjemné konštatovať, že firma Marco Polo prezentuje Bellovu komornú a klavírnú tvorbu v podaní slovenských interpretov na vysokej úrovni na troch kompaktných diskoch, vydaných v rokoch 1994 a 1995, a Slovenská filharmónia ponúkla k Novému roku 1996 svojim priaznivcom kompaktný disk so symfonickou básňou *Osud a ideál* (spolu s Dvořákovou *Novosvetenskou symfóniou*), hoci, žiaľ, v nevhodnej papierovej obálke.

Nadácia J. L. Bellu si vytýčila za cieľ - ako sa píše v štatúte - propagovať, šíriť a vydávať dielo Jána Levoslava Bellu a prispievať k tomu, aby sa jeho umelecká tvorba stala súčasťou slovenskej hudobnej kultúry a prenikla do kultúrneho a spoločenského povedomia doma aj v zahraničí. Úsilie nadácie sa má prednostne koncentrovať na prípravu súborného kritického vydania diela J. L. Bellu. Prirodzene, nie je to myšlienka nová, ak sa však pozrieme na okolité krajiny, väčšinou za realizáciu veľkého projektu súborných vydání stáli tímy špecialistov i dobrovoľníkov, združených v spoločnostiach, nadáciách alebo fondoch a až vďaka takýmto inštitúciám spolu s nadšením jednotlivcov dosiahli kýmkoľvek cieľ. Dostupné výberové vydania Bellovej piesňovej, organovej, klavírnej a komornej tvorby sú dočasným východiskom, aj keď z hľadiska filologicko-kritických a edičných zásad predstavujú taký vydavateľský stupeň, ktorý je dnes už prekonaný. Samozrejme, nie je možné predstavovať si vydanie súborného kritického diela J. L. Bellu ako krátkodobý projekt. Na porovnanie môžu poslúžiť súborné kritické vydania diel iných (nemeckých, talianskych, českých, poľských a ďalších) skladateľov, ktorých príprava trvala niekoľko desiatok rokov. Prirodzene, aj v prípade J. L. Bellu je potrebné predpokladať ako základ drobnú minucióznu prácu bádateľského tímu.

Na okraj svojich úvah o nemeckom romantizme Walter Wiora poznamenal, že cestu k jeho pochopeniu a poznaniu zatarasuje klíšé. Tento výrok kuriózne zodpovedá aj nášmu súčasnému stavu poznania života a tvorby Jána Levoslava Bellu. Roku 1955 vydal Ernest Zavarský svoju základnú monografiu o skladateľovi, ktorá sa stala takmer na štyri desaťročia zdrojom poznatkov pre väčšinu bellovských bádateľov. Bolo záslužnou prácou Dr. Zavarského, že zozbieral a utriedil množstvo vtedy dostupných

bellovských prameňov a že aj vďaka jemu je kvantita informácií o Bellovi impozantná. Postulovanie a riešenie problémov, ako aj hľadanie a nachádzanie súvislostí, povedané Kresánkovými slovami, však zostáva trvalou úlohou každej vedy - aj hudobnej historiografie. V súčasnosti nielenže bellovské bádanie obohatili nové skutočnosti, ale z nich vyplýva aj požiadavka korigovať mnoho zastaralých faktov. Dôvodom na sa napríklad nevedelo, že klavírne variácie *Pri Prešporku* (pôvodná tlač R. Pock, Banská Bystrica 1866) majú okrem introdukcie v novohorského štýle aj inú, písanú v brilantnom klavírnem štýle romantizmu. Túto druhú verziu diela vydal Bella v časopise V. Fellegiho *Apollo* v Budapešti koncom 70. rokov. Pravdepodobne tým reagoval na výhrady E. Vansu voči inkriminovanej introdukcii, z ktorej vraj vykukovali „červené nohavičky a ostrôžky“. Navonok skromný poznatok má ďalekosiahle konsekvencie. Poukazuje totiž na Bellovo citlivé vnímanie hudobnoštýlovej problematiky a etnických historicko-vývojových hľadísk.

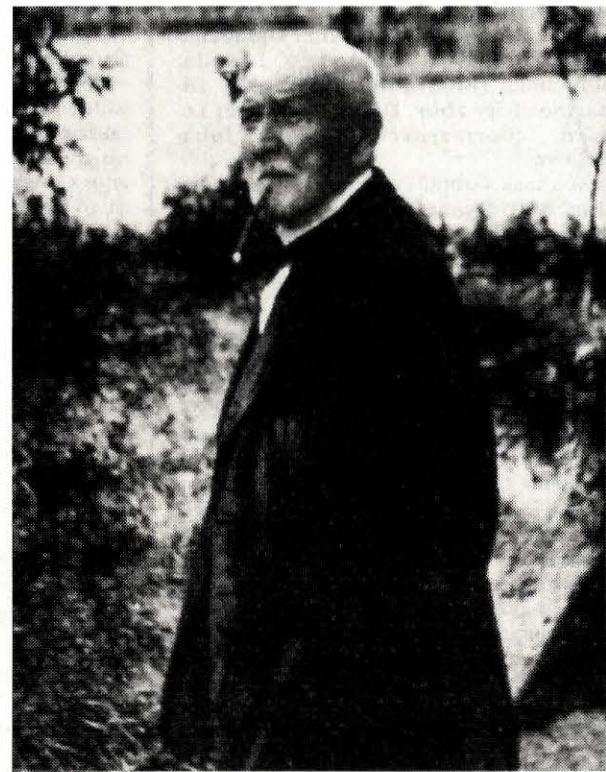
Frapujúce je tiež zistenie, že symfonická báseň *Osud a ideál* sa hráva v skrátenej prvej verzii so škrtmi, a nie - ako sa traduje - v druhej verzii. Z mojich výskumov vyplynulo, že druhá verzia diela je momentálne nezvestná. Všetky dostupné odpisy diela v porovnaní so skladateľovým autografom z roku 1874 sú totožné. Partitúra, považovaná pravdepodobne za druhú verziu, bude totiž zrejme „výsledkom práce“ odpisovača, ktorý pôvodné škrtý jednoducho neodpísal, vynechal, a partitúru paginoval kon-

S manželkou

tinuálne. (Škrty pritom predstavujú viac ako 25 percent z kompletnej prvej verzie.) Spomínaný odpis nie je datovaný, a tak nevieme, či vznikol ešte za života Bellu alebo až po jeho smrti. Nejasnosti do celej záležitosti vnáša napokon aj konštatovanie skladateľovho syna Rudolfa Bellu v 50. rokoch, podľa ktorého by mala ešte existovať tretia verzia diela, čo sa ale zdá byť takmer vylúčené. Ak sa len trochu zamyslíme nad historickým kontextom a nad rokom vzniku symfonickej básne, potom dielo so svojou apartnou inštrumentáciou nenechá nikoho na pochybách o majstrovstve jeho tvorcu. Dodatočné zásahy do diela skladateľa ním samotným alebo interpretmi predstavujú vo všeobecnosti samostatný zložitý interpretačný a edičný problém - a nielen u J. L. Bellu.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje Bellova katolícka a protestantská duchovná tvorba, ktorej premenlivosť stavu archivovania možno najvýstižnejšie vyjadriť slovami - straty a nálezy. Po Bellovom konvertovaní jeho hudba nebola uvádzaná v rímskokatolíckych kostoloch, čoho dôkazom je fakt, že Bellove cirkevné skladby nie sú evidované medzi hudobníkmi cirkevných fondov na Slovensku. Výnimkou je fond Cirkevného hudobného spolku v Bratislave, kde sa nachádza zbor *Modlitba sv. Cyrila na sotochách*, duchovná, ale nie liturgická skladba, dlho považovaná za nezvestnú, a tiež *Omša b mol*, ktorej rozpis partov aj vyhotovenie klavírneho výťahu je dokladom toho, že dielo bolo pripravené na uvedenie a pravdepodobne aj uvedené. Odpis oboch kompozícií - usudzujúc podľa jeho charakteru - sa však už viaže k 20. storočiu, a teda k obdobiu, keď J. L. Bella opätovne nadviazal kontakty so Slovenskom. Z pôvodného rozsahu Bellovej rímskokatolíckej duchovnej tvorby zostal len fragment, v rámci neho sa však nachádzajú dve ťažiskové diela: už spomínaná *Omša b mol* pre sóla, miešaný zbor a orchester a *Omša Es dur* pre rovnaké obsadenie, ktorú nedávno objavil Doc. Leopold Kantner vo fonde viedenskej Dvornej kaplnky a jej kópiu poskytol Nadácii J. L. Bellu. Tento objav je o to vzácnejší, že *Omša Es dur* bola už v Orlovej monografii (1924) považovaná za stratenú. V tomto kontexte sa zmienim aj o Bellovom duchovnom rozmere. Bella zostal celý svoj dlhý život hlboko nábožným človekom, veď vďaka svojim „praktickým pracovným povinnostiam“ bol úzko spojený s činnosťou cirkevného hudobníka - interpreta aj skladateľa. Bellova viera však nebola dogmaticky ortodoxná, bol vedený vyšším duchovným princípom bez rozdielu k cirkevnej príslušnosti. Preto aj svoju katolícku duchovnú tvorbu nikdy nezatracoval, ale považoval ju za súčasť svojej tvorivosti, aj keď si

musel byť vedomý toho, že možnosti jej uvedenia sú minimálne. Ak v takomto zornom poli vnímame Bellovu spiritualitu, ani neprekvapí, že ešte v 80. rokoch sa oficiálne ako evanjelický organista v Sibíri usiloval o uvedenie svojej rímskokatolíckej *Omše Es dur*, a to nie hocikde, ale v Dvornej kaplnke vo Viedni.

Z korešpondencie istého J. N. Zoczeka Bellovi, ktorú uverejnil F. Zagiba (1955), vyplýva, že omša mala byť uvedená 24. novembra 1889, čo potvrdzuje aj záznam na novoobjavenej partitúre tohto diela. Konfesionálna tolerancia, akú prejavil dvorný kapelník Josef Hellmesberger a vôbec duchovenstvo Viedne, bola síce výnimočná, ale koncom storočia v hlavnom rezidenčnom meste podunajskej monarchie už možná. Bellova ojedinelá životná situácia, jeho rovnako intenzívne kontakty s katolíckou liturgickou hudbou, ako aj s evanjelickou duchovnou tvorbou, dovoľujú ho nazvať - podľa Ivana Hrušovského - jedinečným predstaviteľom hudobného ekumenizmu.

Význam a postavenie Jána Levoslava Bellu vo vývoji slovenskej hudby je predovšetkým otázkou porozumenia a výkladu jeho hudobnej tvorby. Bellova slovacita - to nie je len prvoplánová demonštrácia v úpravách slovenských ľudových piesní, prípadne v klavírných variáciách alebo prejavy neoromanticky štylizovaného folklorizmu a slovenskej alegórie v neskoršej tvorbe. Už K. Hudec upozornil na sémantický archetyp slovenskej ľudovej piesne *Umrem, umrem, ale neviem kedy* v Bellovej piesni *Mein Friedhof (Môj cintár)*, novšie I. Podracký vypočúval melodický archetyp piesne *Hej, pod Kriváňom* v hlavnej téme *Slávnostnej ouvertúry Es dur*. Udivuje aj slovenská idiomatickosť melosu lyrických tém - najmä vo Finále - klavírnej *Sonáty b mol*. Detailnejšia analýza Bellovho hudobného myslenia je ešte len v začiatkoch.

Náš obraz o Jánovi Levoslavovi Bellovi poznačili dve mystifikácie: myšlienka, neskôr nevelmi šťastne odvodzovaná aj z názvu symfonickej básne, že osud zvíťazil nad ideálom, a jednostranné hodnotenie skladateľovho sibírskeho pobytu výlučne ako straty pre vývoj slovenskej hudby. Krehké tajomstvo veľkých osobností nie je vždy jednoduché dešifrovať. V umení romantizmu našli oba pojmy, osud a ideál, s príznačnosťou bipolárneho magnetizmu svoje plné uplatnenie v zmysle kategoriálnej substancie: osud ako démonické, nevypočítateľné fátum a ideál ako transcendentálna mystická sila alebo čistá láska, ktorú človek hľadá ako naplnenie života. Hoci symfonická báseň *Osud a ideál* má autobiografický charakter, jej základná idea sa opiera väčšmi o beethovenovský heroizmus - hrdina síce zostáva sám, ale nie ušliapaný Osudom, jeho zápas sa ešte neskončil. Na vskutku výstižnú paralelu upozornil Ivan Plintovič: Bellov *Osud a ideál* a Sládkovičova *Marína* majú spoločné filozofické a ideové východiská. Môžeme však doplniť, tak ako Sládkovič našiel pokračovanie svojho lyrického vyznania v epickom *Detvanovi*, tak aj Bella, síce zhudobnením eddickej poézie, uzavrel vo *Wielandovi* svoju autobiografickú spoveď. Zdôrazňovanie nežičlivosti osudu sa v bellovskej spisbe objavuje už počnajúc monografiou Dobroslava Orla. Koľko však skutočne veľkých osobností malo jednoduchý a snečný život, väčšina muse-la prekonávať najrozmanitejšie prekážky, ktoré skôr motivovali - ku koncentrácii duchovných síl a k tvorbe. A tak aj Bella, od chvíle, keď si svoje vnútorné tušenie aj presne definoval, že totiž jeho životným poslaním je hudba, nič ho nemohlo odvrátiť od naplnenia tohto rozhodnutia.

Bellov hudobný vývoj bol zaiste samostatný, avšak ani to nie je nič výnimočné v hudobných pomeroch jeho doby. Je takisto zrejme, že Bella čerpal tak zo slovenskej, ako z nemeckej hudobnej kultúry, a je hodné obdivu, že svojou tvorivou potenciou sa dokázal etablovať aj v prostredí vyspelého inonárodného hudobného milieua a prekonať tým úzkoprýs nacionálny izolacionizmus. Veď čo bolo v Chopinovej tvorbe poľské a čo francúzske a ktoré sú nemecké, francúzske a či maďarské prvky v Lisztovej hudbe? Migrácia hudobníkov pokračovala aj v 19. storočí, ktoré - videné s odstupom času - sa profilovalo nielen ako obdobie národných škôl, ale aj ako obdobie jedinečnosti a univerzalizmu.

J. M. HÄNDLER:

„Pre vstup do spoločenstva najúčinnnejším prostriedkom je hudba...“

„A hoci žijem inde, hoci sa mi domovom stal iný kút sveta, Bratislava je pre mňa vždy mestom krásnych rokov mladosti, spoznávania tajov i čara hudby, ale i veľkosti myšlienky o priateľstve medzi ľuďmi i o dôvere v nich...“

Huslista a dirigent Jack Martin Händler sa narodil v roku 1947 v Bratislave. Študoval na Vysokej škole múzických umení v Bratislave u prof. Jána Skladaného a na Konzervatóriu P. I. Čajkovského v Moskve, kde bol jedným z posledných žiakov Davida Oistracha. V roku 1989 sa stal spoluzakladateľom Solistes Européens v Luxemburgu a odvtedy je ich umeleckým šéfom. Početné koncerty v Európe, ako aj množstvo zvukových nahrávok pre vlastný SEL Classics „label“ (doterajší náklad presiahol číslo 75 000 CD), od Vivaldiho po Šostakoviča, sú dokumentom všestranných záujmov a interpretačných schopností tohto umelca. Jeho doterajšie dve Bratislavské vystúpenia zo Solistes Européens v Bratislave, ako aj vlnajšie predstavenie orchestra Akadémie TIJI a napokon nedávne suverénne zvládnutie finalistov 1. medzinárodnej speváckej súťaže „Hommage a Lucia Popp“ (de facto ako záskok), boli priamym dôvodom pre náš rozhovor.

Náš rozhovor s J. M. Händlerom nebol jednorazovou formálnou záležitosťou, zaznamenávaním odpovedí na otázky. Popravde povedané, hľadali sme si k sebe cestu. Počúvať J. M. Händlera ako rozpráva o hudbe, svojich skúsenostiach, cestách, hľadaní a nachádzaní, je príjemným zážitkom. Pravda, pri takomto rozhovore s umelcom, ktorý čas svojho života prežil „vonku“ za hranicami, donedávnej „železnej opony“, mi nedalo, aby som sa nespýtal na príčiny jeho odchodu... V prvom rade chcel by som povedať, - hovorí J. M. Händler - „nebol som ani utečencom, ani vyhnancom. Bolo to moje vnútorné želanie ísť do sveta, kde som našiel nových priateľov. Preto som rád, že som sa dostal do Kolína nad Rýnom - ktorý sa na istý čas stal aj šťastným domovom Lucie Poppovej - kde koncertný život bežal takmer bezhranične. Dostal som sa do prostredia, v ktorom som spoznával mená, ktoré pre nás v Bratislave, až na niekoľko šťastných hudobných rokov v Redute, neboli dostupné. Bolo to želanie zažiť veľkú hudobnú Bratislavu v Európe. Preto som rád, že som do toho sveta odišiel. Mój život bol naplnený hudbou, ňou bolo presiaknuté celé moje telo. V určitom momente mi začali chýbať osobnosti, s ktorými by som mohol otvorenejšie komunikovať. Netvrdím, že tieto osobnosti v Bratislave neboli, stačí spomenúť Dr. Ľudovíta Rajtera alebo Ladislava Slováka, ale mne chýbali ďalšie. Mal som pocit, že tu som dostal všetko, čo som inde dostať nemohol. To, čo dnes robím, a prečo sa sem vraciam, to je satisfakcia zato, že moje rozhodnutie bolo správne. Ja som sa vlastne vôbec nezmenil, len som našiel ľudí, s ktorými sa navzájom rešpektujeme. Niekoľko je to sláčik, inokedy dirigentská palička. Pravda, začiatky neboli ľahké. Hral som sólisticky, v komorných súboroch, jeden rok som pôsobil v Štátnej opere v Hamburgu, ktorej osobnosti zanechali vo mne veľmi silný dojem, účinkoval som vo viacerých orchestroch a tak som spoznával diela, interpretov, ktorých som dovtedy nepoznal. Som veľmi šťastný, že som bol 15 festivalových sezón členom Bayreuthského festivalového orchestra, že som veľkú časť svojho umeleckého života prežil v Mekke Wagnerovej hudby. Tu som sa nielen veľa naučil, ale aj veľa vecí pochopil, dôležitých pre moju ďalšiu životnú i umeleckú dráhu.“

Vráťme sa však k súboru Solistes Européens Luxemburg, s ktorým J. M. Händler v Bratislave vystúpil na veľmi zaujímavom podujatí RENCONTRES 1995. Prišiel so súborom, ktorí tvoria ľudia z rôznych krajín, avšak majú spoločné umelecké i občianske idey, smerujúce k integrácii takého ľudského spoločenstva, ktoré si ctí humanizmus, priateľstvo a vzájomné porozumenie. V tomto zmysle Händler zdôrazňuje, že „idea je a bude len taká silná, akou ju vieme naplniť my, ľudia. Náš orchester ju stelesňuje a súčasne i potvrdzuje, že sa to dá dosiahnuť. Tvoria ho hudobníci vnútorné spriaznení, pre ktorých je hudba ideálnym prostriedkom na vnútornú výpoveď tohto humánneho posolstva. Prostredníctvom nej dosahuje teleso pocity naplnenia tvorivého zámeru.“ S takýmto predsviatím prišiel v roku 1995 J. M. Händler

so súborom Solistes Européens do Bratislavy, aby tu vyslovil nielen svoje posolstvo, ale aj potvrdil svoje miesto v našom meste.

Cesta do Luxemburgu, i napriek Händlerovmu pôsobeniu v cudzine, predsa len viedla cez Bratislavu. V roku 1981 založil J. M. Händler svoj prvý komorný súbor Bratislavských komorných sólistov. Aj vtedy, pri zostavovaní súboru, prihliadal na súzvučnosť umeleckých názorov a tak jadro ansámblu tvorili jeho priatelia, napr. Jozef Podhoranský, violista Zdeno Husák, kontrabasista Illek, manželka Hölblingovci a iní. V tom čase, dnes už zosnulý americký huslista Louis Francini, člen symfonického orchestra RTL, priniesol do Luxemburgu z Bratislavy nahrávku jedného ich koncertu a dal ju generálnemu sekretárovi luxemburskej organizácie Jeunesse Musicales p. Jeanovi Wenandymu (ktorý bol mimochodom na záverečnom koncerte speváckej súťaže Hommage a Lucia Popp). A tak prišlo k prvému angažmán Bratislavských komorných sólistov v rámci „Soirées de Luxembourg“. V roku 1982 prišiel Händler prvýkrát do Luxemburgu ešte netušiac, že sa sem bude často vracáť ako do svojho nového domova. Nadviazal tu úprimné a trvalé priateľstvá a pomaly, ale iste, dozrievala v ňom aj myšlienka založiť Európsky komorný orchester. Na tejto zložitej ceste boli sklamanie i svetlé okamihy, no Händlerova húževnatosť dosiahla svoj cieľ a začiatkom roku 1989 už boli Solistes Européens na svete. Ich prvý koncert sa konal 20. septembra...

Pre mňa však otázka znela, prečo práve Luxemburg po Bratislave? „Keď som začal hrať s Bratislavskými komornými sólistami, začínal som ako huslista, postupne som brať do rúk takto a zistil som, že moji priatelia hrajú tak, ako som si to predstavoval. Napokon orchester - ako nástroj - ma vždy fascinoval. Dirigovanie je podľa mňa prevetelenie do pohybu na jednej strane a na strane druhej je to motivovanie hráčov, aby sme spoločne prežili to, čo je v partitúre a spoločne to odovzdávali publiku. Bol to aj spôsob ako konfrontovať moje myšlienky s hráčmi i s publikom. V podstate aj dodnes som huslistom a tento prerod z huslistu na dirigenta trvá permanentne. Na husle som neprestal hrať, som vlastne dirigentom, ktorý prichádza z praxe. Aj dnes na skúškach, keď sa potrebujem čo najpresnejšie vyjadriť, beriem do rúk nástroj a predhrávam. Celý môj hudobný život sa odohrával v ohromnom priateľskom spoločenstve a som šťastným človekom, lebo som si mohol vybrať svojich hráčov spomedzi priateľov a kolegov, s ktorými si veľmi dobre rozumiem a ktorí mi neboli daní.“

Bratislavské i ostatné skúsenosti Händler v novom zoskupení v Luxemburgu záručuje v maximálnej miere. Stáva sa autoritou, ktorá prešahuje rámec luxemburského vojvodstva, pochopil zmysel jeho multikultúrnosti, ako spôsob reagovať na tradície, krásnu i nepravdivú minulosť, ale aj budúcnosť. „Mne bolo vždy jasné, - hovorí J. M. Händler, - že hudba, tak ako duchu ideám, nemožno stavať hranice. Preto som

založil Bratislavských komorných sólistov. Prečo v Bratislave? Lebo toto mesto v malom predstavuje to, čo vo veľkom predstavuje Európa. Je to mesto, ktoré bolo vystavené mnohokrát vplyvom, nehovoriac o jeho veľkej hudobnej tradícii. Bruno Walter tu mal svoje prvé vystúpenia, hrali tu Mozart, Liszt, Beethoven, v Mestskom archíve som našiel listy Brahmsa, Brucknera, narodili sa tu Johann Nepomuk Hummel a Franz Schmidt. A prečo vznikli Európski sólisti v Luxemburgu? Nuž preto, lebo toto mesto našlo pre túto ideu pochopenie, vytvorilo nám podmienky a možnosti sebarealizácie. Multikultúrnosť tohto mesta nediferencuje ľudí, ale ich zbližuje. A keď sa spýtate hociakého hudobníka orchestra, ako sa v Luxemburgu cítia, nech sú z Londýna, Paríža či Tel Avivu, dostanete jednoznačnú odpoveď, že sa tu cítia vždy dobre. A keď sa po koncertoch rozchádzame, tak je to vždy zhromaždenie priateľov a odborníkov...“

Bayreuth - veľmi dôležitá etapa v umeleckej biografii J. M. Händlera. Roky strávené v prostredí, ktoré je posvätené Wagnerovým duchom, kde sa stretávali generácie najgeniálnejších vyznavačov a propagátorov Wagnerovho Gesamtkunstwerku, kde dodnes môžete precítiť minulosť a konfrontovať ju s prítomnosťou, ba dokonca tu môžete „privoňať“ aj k ideám budúcnosti, veľmi silne poznačilo Händlerovo myslenie a ctenie. Mal som možnosť zhliaďnuť video-

záznam, v podstate už z historického koncertu Bayreuthského festivalového orchestra 8. októbra m. r. v Luxemburgu, ktorý dirigoval Jack Martin Händler. Tento orchester bol dovtedy doménou dirigentských hviezd. Händler je prvý z nášho kraja, ktorý bol poctený takouto dôverou, že toto teleso bolo zverené do jeho rúk. Koncert otváral sám Wolfgang Wagner. A čo to znamenalo pre samotného Händlera? „Som nesmierne šťastný, že moja pätnásťročná bayreuthská činnosť bola korunovaná takýmto aktom, resp. poctou. Bayreuthu vďačím za veľa. Gesamtkunstwerk treba zažiť tak, ako si to Wagner vo svojom divadle predstavoval. Mám za sebou celého Wagnera - len Parsifala som hral 67-krát - mne však nejde o hranie, ale prvorádé sú pre mňa skúšky s osobnosťami. Po skúške sa ponáhľam pozrieť si partitúru a konfrontovať ju s mojim názorom. Je to nesmierne poučné.“ Na tomto koncerte Händler dirigoval predohru k Tannhäuserovi, árie a duetu z Tannhäusera, Lohengrina, Walküry, predohru a Smrť Isoldy z Tristanu a Izoldy. Môžem dosvedčiť, že obdivuhodne zvládol onen známy wagnerovský jednoliatý prúd dynamického narastania, prekvapivé uvoľnenia a nového agogicko-dynamického zvrátenia melódických oblúkov. Som presvedčený, že v tomto smere Händlera budúcnosť ešte len čaká a fakt, že tento koncert bol zaznamenaný aj na CD nahrávke, ponese do sveta objektívne svedectvo o jeho talente.

Bratislava - Luxemburg - Bayreuth - Bratislava a doplníme, že aj 29. august 1994 v Mitterfelse. Tu sa po prvýkrát konala akadémia TIJI (UNESCO) ako forma majstrovských tried, ktoré sú špecifickou formou akademických kurzov. Jack Martin Händler je opäť pri tom. V čom je zmysel a poslanie Akadémie TIJI, pri zrode ktorej v roku 1969 stála osobnosť lorda Yehudi Menuhima. Úlohou Akadémie TIJI, - vysvetľuje J. M. Händler, - je umelecká spolupráca mladých hudobníkov, ktorá smeruje k najvyššiemu cieľu a tým je fenomén umeleckého diela. Ono je zdrojom jedinečného zážitku a duchovnej obnovy. Preto je Akadémia TIJI tou inštitúciou, ktorá umožňuje mladým umelcom mnohé z toho prežiť, ale aj umelecky a ľudsky dozrieť. Rozhodujú umelecké kritériá, nadanie i vôľa hudobníkov sú určujúcimi dimenziami ich

potenciálnych záujmov, možností a uplatnenia.“ Orchester Akadémie TIJI sa v Bratislave po prvýkrát predstavil 2. decembra minulého roka a nedávno opäť na záver 1. medzinárodnej speváckej súťaže Hommage a Lucia Popp.

Rozhovor sa točil aj o množstve problémov doma i v zahraničí. I o tom, aké osudy mali umelci formátu Toscaniniho, Scherynga, Rostropoviča, Waltera, Klemperera a iných. I o tom, ako v Rusku vyrastali svetoví huslisti. „Hovorí sa, - podotýka Händler, - že najlepšie husle sa robili v Cremona, ale najlepšie hrali v Odesse. Mal som to veľké šťastie dôverne poznať osobnosti ako boli Oistrach, Rostropovič, Kogan, Zak, Flier, skrátka odchovancov veľkej ruskej hudobnej tradície spoluvytvárannej Leopoldom Auerom, Petrom Solomonovičom Stofarským, ktorého odeskej škole sa hovorilo ako o „továrni na talenty“, a pod. Som nesmierne šťastný, že ma osud spojil s Yehudi Menuhinom, jedným z najväčších humanistov storočia. Keď ma Menuhinovi predstavili, povedal, že okrem hudby máme ešte niečo spoločné a to, že obaja naši starí otcovia boli rabinmi. To sú momenty, na ktoré sa nezabúda.“

Keď som sa po tomto všetkom pána Händlera spýtal, kým sa cítí byť dnes: Slovákom, Luxemburčanom, Nemcom či svetobežníkom, poslom európskej spolupráce, alebo iba hudobníkom, ktorý slúži najvznešenejším humanitným ideálom umenia, bez rozmyšľania povedal: „V prvom rade sa cítim ako Bratislavčan, prosím, resp. Presburčan. No a čo je hlavné, chcem sa cítiť sám sebou. Ktoś povedal, že nežijeme v priestore, ale priestor žije v nás. A ja môžem zodpovedne povedať, že aj keď som mimo Bratislavu, v mojom vedomí som tam, kde som sa narodil. Bez prívlastkov, ale o to uvedomejšie a možno aj presvedčivejšie ako niektorí, ktorí v Bratislave dnes žijú. Ako som už pri príležitosti programu RENCONTRE '95 povedal, Bratislava je pre mňa vždy mestom krásnych rokov mladosti.“

Oblúkom medzi Bratislavou a Luxemburgom sa dostávame k záverečnej otázke. Čo je pre J. M. Händlera hudba? „Hudba prichádza zo srdca. A keď pochopíme, že hudba je posolstvo, a že toto posolstvo nosíme v sebe, tak je potom ľahké vniknúť do tejto sféry a obsahom naplniť formu, ktorá je daná. Napokon, prežiť môžeme len to, čo cítime. To platí aj pre publikum. Koncert to nie je len hudba. To je aj spolupatričnosť, viera v rovnakú reč, rovnakú morálku. Hudbu hrať a počúvať, to je vec spoločnej kreativity.“ A krédo J. M. Händlera je zhodné s ideálmi Richarda Wagnera, ktoré formuloval vo svojom slávnom spise „Die Kunst und die Revolution“ z roku 1849: „Ak obsiahlo umelecké dielo taký krásny národ ako bolo Grécko, tak by malo umelecké dielo budúcnosti obsiahnuť ducha slobodného ľudstva, presahujúceho všetky hranice národnosti: národná podstata v ňom má byť len čarom individuálnej rozmanitosti, avšak nie brzdiacou hrádzou.“ Pripravil MARIÁN JURÍK

SÚŤAŽNÉ REMINISCENCIE

Bratislava sa v druhej polovici marca po prvý raz zaradila medzi známe spevácke centrá a možno povedať, že usporiadateľom medzinárodnej speváckej súťaže *Hommage à Lucia Popp* sa hneď na prvýkrát tento krok podaril na impozantnej úrovni. Takmer štyridsať súťažiacich zo všetkých kútov sveta preživalo v Bratislave vzrušujúcu atmosféru veľkých súťaží, so všetkým, čo k tomu patrí: jedinečným prostredím koncertnej sály Primaciálneho paláca, náročnou konkurenciou, prísou, ale i láskavou jury zloženou z renomovaných slávnych speváckych osobností a v neposlednom rade vynikajúcim, žiživým publikom. A to všetko zorganizované na pozoruhodnej úrovni. Boli sme pri tom a spoločne s mladými speváckymi sme prežívali napätie, radosť i sklamanie... A tu je resumé: za hrst postrehov či minirozhovorov s finalistami i členmi poroty počas súťaže a tesne po jej skončení.

RENATE FRAUHAMMER (NSR) cena orchestra Solistes Europeéns Luxemburg

- Mám veľmi dobrý pocit, najmä z nádhernej atmosféry v sále; také krásne napätie a výborné, koncertované publikum. Som vlastne celkom spokojná so svojim výkonom, hoci iste by sa niektoré veci dali urobiť lepšie. Ale bolo to dosť náročné a nebolo dosť času na lepšie zohratie s korepetítorom.

Kde pôsobíte?

- Nemám trvalé angažmán. Pred dvoma rokmi som ukončila štúdium spevu v Stuttgarte a teraz sa venujem interpretácii najmä oratoriálnej a piesňovej literatúry.

Splnili sa vaše očakávania?

- Veľmi. O tejto súťaži som sa dozvedela celkom náhodou, z jedného hudobného časopisu a som veľmi rada, že som sem prišla. Je to výborne pripravená súťaž a veľmi sa mi páči aj Bratislava.

OLEG KOROTKOV (RUSKO) druhá cena

- Som dosť kritický, nikdy nie som celkom spokojný so svojim výkonom. Mal som určité chyby v štýlovej interpretácii. Táto súťaž má veľmi vysokú úroveň i v porovnaní napríklad s Karlovými Varoch, či Trnavou, kde som pred pár rokmi zvíťazil. Je tu vynikajúca porota a, samozrejme, prostredie; v takej nádhernej sále s výbornou akustikou sa dobre spieva.

Hovoríte veľmi dobre po slovensky...

- Už som sa naučil, žijem v Košiciach, som sólistom košickej opery.

KIM BEA SU JIN (JUŽNÁ KÓREA) druhá cena

- Veľmi obdivujem umenie Lucie Popp. Bola a je pre mňa najobľúbenejšou speváčkou a môj veľký vzor. Aj preto som neváhala a prihlásila som sa na túto súťaž. Je to výborný nápad usporiadať spevácku súťaž na jej počtu.

Ste študentka?

- Áno, študujem na vysokej hudobnej škole vo Viedni.

Tento súťažný repertoár je dosť špecifický. Je Mozart a oratoriálna tvorba pre vás len povinnou literatúrou alebo vyhladávate práve túto oblasť?

- Mám rada Mozarta, ale v súčasnosti spievam veľa najmä piesne Schuberta, Wolfa. Ale páči sa mi aj taliansky operný repertoár.

MARKUS WERBA (RAKÚSKO) prvá cena

- Každý mladý spevák má tie najvyššie ambície a, samozrejme, že by som chcel zvíťaziť. Ale je tu silná konkurencia a tiež súťažný repertoár je veľmi náročný. Nuž, neviem, či som porotu celkom presvedčil, nejaké chybičky som určite urobil.

Ste najmladším účastníkom, máte dvadsaťdva rokov. Myslíte si, že pre začínajúceho umelca je súťaž dobrým štartom ku kariére?

- Určite. Je to výborná možnosť zhodnotiť svoje schopnosti, porovnať svoj výkon v konkurencii ďalších spevákov, ale aj možnosť „predstaviť sa“ operným impresáriom a pod. Toto je moja druhá súťaž, zúčastnil som sa predtým na interpretačnej súťaži v Rakúsku, kde som vyhral. *Hommage à Lucia Popp* je súťaž veľmi náročná a pre mňa dosť dôležitá.

Finalisti súťaže (zľava: M. Bartczak, D. Paradowski, R. Frauhammer, O. Korotkov, A. Zamojska, P. Chiba, S. Šomorjai, Kim Bea Su Jin, M. Werba, Y. Morino)

Mal som začiatkom roka takú menšiu krízu a nutne som sa potreboval skoncentrovať na určitý cieľ. Teraz je už všetko v poriadku.

Kde pôsobíte, čo vás čaká v najbližších mesiacoch?

- Som študent, vo štvrtom ročníku vysokej školy vo Viedni, kde študujem spev. V lete ma čakajú záverečné skúšky. Zatiaľ som verejne účinkoval najmä na koncertoch, opernú produkciu som si vyskúšal len raz, bolo to pôvodné uvedenie súčasnej opery, pre mňa veľmi zaujímavé a podnetné. Ale nerád by som sa hneď po skončení školy zaviazal na pevné angažmán. Chcem sa ešte ďalej zdokonaľovať v speve, uvažujem o niektorom opernom kurze, možno v Zürichu.

Poznáte niektorých slovenských operných spevákov, našu opernú scénu?

- Samozrejme, Luciu Popp, Editu Grubrovú. Bol som sa pozrieť aj v opere, veľmi sa mi páčilo predstavenie, ale bol som aj na skúške, pretože v divadle cvičím so svojim klavíristom. Som po prvý raz v Bratislave, je to krásne mesto, dýcha z neho kultúra a starobylosť. Myslím si, že touto súťažou Bratislava veľmi získa a čoskoro bude patriť k najznámejším kultúrnym centráom Európy.

PETRA CHIBA (RAKÚSKO) prvá cena

- Veľmi si cením, že môžem spievať na súťaži venovanej Lucii Popp. Nesmierne ju obdivujem a táto súťaž je fantastická. Som po prvý raz na súťaži, ale nečakala som, že to bude také krásne. Táto sála je nádherná, veľmi inšpirujúce prostredie, publikum, výborná porota. Som šťastná.

Rátali ste s víťazstvom?

- Nuž, dúfala som, že sa mi podarí zvíťaziť. Dala som do svojho výkonu celé srdce a mala som pocit, že Jury bola spokojná. Ale vo finále boli veľmi kvalitné vystúpenia, bolo to veľmi vyrovnané.

SIMON ŠOMORJAI (SLOVENSKO) Cena L. Danihelsa za najlepšiu interpretáciu slovenskej skladby a Cena HF pre najlepšího slovenského účastníka

Ste spokojný so svojim súťažným

vystúpením?

- Áno. Dostal som dve ceny, takže je to nad moje očakávanie.

Čo to pre vás znamená?

- Ďalšiu prácu.

A ako hodnotíte túto súťaž, je to vaša prvá takáto príležitosť?

- Nie, už dávnejšie som absolvoval konzervatóriálne súťaže i medzinárodnú súťaž v Karlových Varoch, všetko s veľmi jednotvárnym výsledkom - vyhral som. Táto súťaž mala veľmi vysokú úroveň a najmä pre každého účastníka bola veľkou školou - štýlovou interpretáciou, i výberom súťažného repertoáru.

DARIUS PARADOWSKI (POLSKO) druhá cena

Ako sopranista ste boli na súťaži jediným a v istom zmysle aj výnimočným

zjavom. Porota vraj mala pochybnosti s vašim zaradením. Napokon ste v mužskej kategórii získali výborné druhé miesto. Ste spokojný?

- Bol som veľmi rád, že som sa vôbec mohol na tejto súťaži zúčastniť a za veľký úspech považujem, že som sa dostal až do finále. Nerátal som s cenou. Po prvý raz som sa odvážil prihlásiť do súťaže, pretože Lucia Popp je moja srdcová záležitosť. Je pre mňa nedostižiteľným vzorom, veľa som sa od nej naučil najmä v interpretácii Mozarta.

Vy sám sa označujete za sopranistu. Aká je technika takéhoto spievania, tvoríte tón falzetom?

D. Paradowski

- Nie, v mojom prípade je to prirodzený veľký hlasový rozsah - vyše štyri oktávy, ktorý súvisí s vrodennou dispozíciou mojich hlasiviek. Od detstva som spieval sopranovú polohu, na základnej i strednej škole som v zbere vždy spieval vysoký hlas a aj po mutácii mi táto schopnosť zostala. Dokonca neviem spievať mužským hlasom, hoci v hovorovej reči má môj hlas barytónovú farbu.

Na vysokej škole ste študovali už ako sopranista?

- Áno. V devätnástich rokoch som sa so sopranovým repertoárom prihlásil na prijímacie skúšky v Gdaňsku. Presvedčili ma aj odporúčania odborníkov, najmä môj pobyt vo Vatikáne, kde som spieval v zbere a odporučili mi študovať tento odbor. Okrem toho som študoval hru na klavíri a organe.

Kde pôsobíte v súčasnosti?

- Som sólistom varšavskej komornej opery a súčasne odborným asistentom na vysokej hudobnej škole.

Tento typ spevu je dnes akceptovaný a často využívaný pri autenticknej interpretácii starej hudby. Vy ste však prekvapili repertoárom dvadsiateho storočia. Spievate aj bežný taliansky operný repertoár?

- Keďže spievam technikou normálneho sopranového hlasu, bez problémov sa venujem interpretácii vokálnej hudby tohto odboru všetkých štýlových období. Debutoval som v roli Oskara v Maškarnom báje, spievam Siebela, Grófa Orłowského, v Gavalierovi s ružou. Mojou ambíciou je spievať všetky tzv. nohavičkové postavy. Ale rád a veľa interpretujem aj starú hudbu, oratoriálne diela a nielen baroka či klasicizmu, ale naprí-

klad aj oratórium Paulus od Mendelssohna-Bartholdyho.

Často účinkujete v zahraničí?

- Trvale mám angažmán vo varšavskej Komornej opere, spievam tu v ôsmich Mozartových operách. Naša opera uviedla totiž postupne všetky Mozartove opery, čo je ojedinelý dramaturgický počin. Veľa hostujem aj v zahraničí, najmä na festivaloch starej hudby, najviac v Nemecku, ale aj v Anglicku, Izraeli, či Španielsku. Spievam v operných inscenáciách i na koncertoch.

Počas súťaže sme sa na názor opýtali aj našich zástupcov v porote.

PROF. EVA BLAHOVÁ vokálna pedagogička, profesorka na VŠMU, koncertná speváčka

- Už úroveň prvého kola bola veľmi vysoká. Účastníkov súťaže zaväzovali aj súťažné podmienky, ktoré boli veľmi náročné - v prvom kole oratoriálna a operná ária, piesne 20. storočia, kde mali súťažiaci možnosť ukázať rôzny spôsob interpretácie, cit pre štýl. Viacerí bodovali práve v súčasných piesňach. Súťaž je však nevyspytateľná, počas troch kôl sa môže veľa zmeniť, hodnotí sa vždy po jednotlivých kolách a tak sa môže stať, že favorit napokon v treťom kole neuspje. Je to hra nervov, momentálnej fyzickej i psychickej dispozície, aby spevák práve tých päť minút na pódiu bol maximálne koncentrovaný a podal taký výkon, aký dokáže podať za optimálnych okolností.

Aké ste zvolili hodnotiace kritériá?

- V prvom kole sme to riešili veľmi jednoducho, bez určovania poradia, len sme sa vyjadrovali, kto postúpi do ďalšieho kola. Do finále postúpilo po dohode desať súťažiacich. Porota bola pozoruhodne jednotná, hoci, samozrejme, že pri takom počte kvalitných súťažiacich sa určité názorové rozdiely vždy vyskytnú. Boli tu pekné hlasy i nadaní talentovaní speváci, z ktorých niektorí neprešli práve len z dôvodu už spomínanej momentálnej indispozície. Ale celkove to boli muzikálni speváci, na veľmi dobrej úrovni a výborne pripravení. Najmä v náročnom treťom kole ma milo prekvapili svojou pohotovosťou. Veď ťažké Mozartove árie robili len na jednu oratoriálnu skúšku, pritom všetci spievali spamäti a spolupráca s orchestrom bola príkladná! Čo by som niektorým vytkla a na čom viacerí prišli o cenné body, alebo naopak, bola väčšinou málo vynaliezavá dramaturgia. Súťažiaci mali možnosť vybrať si z rozsiahlej oratoriálnej literatúry, či árii a piesní, väčšinou sme však počuli stále tie isté skladby. A niektorí zaujali práve tým, že priniesli niečo nové, neospievané.

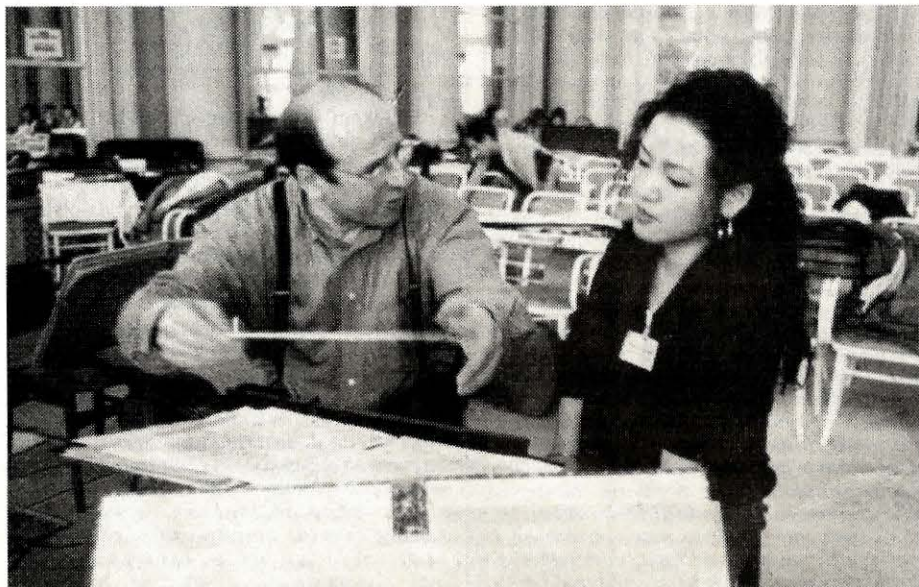
PETER DVORSKÝ prezident súťaže a predseda poroty, sólista opery SND

- Až na malé výnimky sa všetci speváci uviedli veľmi dobre, až mi bolo ľúto, že niektorí, predseda len o niečo slabší, nepostúpili do ďalšieho kola. Ale boli sme limitovaní zvoleným postupovým kľúčom, v druhom kole dvadsiati a v treťom desiat súťažiaci. Všetky moje nádeje a predstavy o súťaži sa vrchovate naplnili a som rád, že aj zahraniční členovia poroty, všetko vynikajúce osobnosti vokálneho umenia, hodnotia túto súťaž veľmi vysoko. A to nielen po umeleckej stránke, ale mimoriadne ocenili aj súťažné zázemie - či zákulisie, vynikajúcu organizáciu. Myslím, že porota hodnotila veľmi objektívne a ak sa aj na niektorý výkon naše názory rozchádzali, riešili sme to demokraticky - sčítaním bodov. Prišli za mnou po súťaži tí menej úspešní a požiadali ma o vysvetlenie. Ale taká je súťaž, každý musí rátať i s neúspechom. To neznamená, že tým sa všetko končí, naopak - začína. Veď je dosť príkladov, že aj veľké hviezdy, napríklad Benjamina Gigli na súťaži neprešli. Bola tu skutočne tak veľká konkurencia, že i dobrí speváci nepostúpili do ďalšieho kola.

DOC. JURAJ HRUBANT šéf Opery SND

- Bol som na viacerých prestížnych súťažiach, ako člen poroty alebo pozorovateľ, a aj v porovnaní s nimi, môžeme byť veľmi spokojní. Málokde nájdete tak kvalitne pripravenú a zorganizovanú súťaž - po odbornej i organizačnej stránke. Odozva na tento prvý ročník je veľmi veľká, až mám obavy, že na budúci rok budeme musieť robiť výberové predkoly už pred súťažou. Myslím, že všetci zúčastnení súťažiaci i porotcovia, budú dobre meno tejto súťaže šíriť po celom svete. Som rád, že sa už v úvodnom ročníku zišlo toľko výborných spevákov, a že sa nám podarilo získať do poroty také vynikajúce osobnosti. Veľmi príjemne ma prekvapil obrovský záujem verejnosti, najmä mladých ľudí. Aj to je záruka pre budúce ročníky. Teší ma, že sme dokázali takto dôstojne si uctiť pamiatku Lucie Popp, našej slávnej rodáčky, ktorá ani vo veľkom svete na svoje malé Slovensko nezabudla a nezanevrela. Myslím, že všetci ocenili, že sme sa rozhodli šíriť a pripomínať jej nezabudnuteľné umenie práve takýmto spôsobom, prostredníctvom náročnej medzinárodnej vokálnej súťaže s vyhranenou dramaturgiou.

Pripravila MARTINA HANZELOVÁ

V pracovnom zaujatí: Kim Bea Su Jin s dirigentom J. M. Händlerom

ZO ZAHRANIČNÝCH OPERNÝCH SCÉN

Brittenova apoteóza mora

Od smrti Henryho Purcella uplynulo 250 rokov, kým sa Benjaminovi Brittenovi podarilo vzkriesiť už takmer neživú anglickú hudbu. Vyše päťdesiat rokov zasa trvalo Viedenskej štátnej opere, kým po prvýkrát naštudovala skladateľovo majstrovské dielo - PETRA GRIMESA. Na svetovú hudobnú metropolu išlo o prekvapujúco dlhý interval, takže táto skutočnosť, ako i atraktívny team inscenátorov, ešte znásobili očakávanie februárovej premiéry.

Peter Grimes, inšpirovaný námetom Georgea Crabbeho z prostredia východoanglického pobrežného mestečka, je napínavým príbehom samotárskeho rybára, neschopného komunikovať s okolím, prijať podanú ruku a napokon dobrovoľne končiaceho život v hĺbinách mora. Toho istého mora, ktoré celý Grimesov charakter formovalo i deformovalo. Zaujímavú dejovú líniu, kde popri analytickom portréte hlavného hrdinu sa stretávajú s rozmanitými typmi figúrok, sleduje nesmierne silná hudobná výpoveď. Britten, to je hudba 20. storočia vyjadrená zrozumiteľnou rečou, plnou dramatického napätia i emotívnych plôch, hudba, ktorá dej neilustruje, ale priamo z neho vyviera. Partitúru v rozhodujúcej miere ovplyvňuje more (a nie je to iba šesť skvelých medzihier), veľkú plochu zaberajú zborové pasáže, vokálne party sú písané s nevšedným zmyslom pre výrazovú schopnosť ľudského hlasu.

Brittenov osobný priateľ, dirigent ruského pôvodu **Mstislav Rostropovič**, ujal sa Petra Grimesa s veľkou láskou, hlbokým porozumením pre jeho obsah, vnútorné bohatstvo a morálne poslanstvo. Z partitúry vytiahol maximum farebnosti, drásavej sily i cituplnosti, pričom na čele bravúrne hrajúcich filharmonikov vykreslil obrovský gradcačný oblúk diela.

Nemecká režisérka **Christine Mielitz** prečítala predlohu svojou optikou. Hoci nik od nej neočakával, že dianie umiestni do iluzívnej prírodnej scenérie, predsa len optický dojem (výtvarník **Gottfried Pilz**), tvorený ostrým neónovým lemom javiska, šokoval. Do istej miery odklonil atmosféru príbehu od morského pobrežia do sveta „techni-

Nancy Gustafson (Ellen Orfordová). Snímky autor

ky“, čím otvoril nové možnosti rozohrania základného konfliktu medzi jedincom a spoločnosťou. Mielitzová zamerala svoju prácu na presné formovanie charakterov, na ich komplikované vzájomné vzťahy, vyplývajúce predovšetkým z Grimesovej psychicky narušenej povahy. S veľkou dávkou veľkorysosti, ba až revuálnej efektu, rozohrala - ako kontrapunkt - bujaré scény v krčme. Mnohé z režisérkiných podnetov boli zaujímavé a výstižné, jedno mi však v jej koncepcii dosť chýbalo - a to spätosť celého diania s morom. Peter Grimes je apoteózou mora a tento prvok sa ničím nahradiť nedá.

Neil Shicoff (Peter Grimes).

Viedenská inscenácia sa mohla pochváliť znamenitým sólistickým obsadením. Predovšetkým predstaviteľ titulnej úlohy **Neil Shicoff** podal strhujúci spevák a herecký výkon. Tenorista, známy predovšetkým z talianskeho a francúzskeho romantického repertoáru, dokázal, že je naslovo-vzatým spievajúcim hercom, schopným zložiť profil svojho hrdinu vyjadriť celou škálou vokálnových výrazov odtieňov. Citový protipól Grimesovi, učiteľku Ellen Orfordovú, plasticky stvárnila **Nancy Gustafson**, spomedzi ďalších výrazných interpretov treba spomenúť hlavne **Wicusa Slabberta** (Kapitán Balstrode) a **Heinza Zednika** (Bob Boles).

Peter Grimes, ktorý sa pomaly stáva pravidelnou súčasťou divadelných repertoárov, ako jedno z piliárov hudobnodramatických diel 20. storočia, rozhodne patrí i na slovenské operné javisko. Profil vyspelého divadla totiž tvorí i moderná.

Pražská operná jar

V pražskom opernom živote, utváranom predovšetkým dvoma rovnocennými súbormi Národného divadla a Štátnej opery, k predpokladanej koordinácii umeleckej práce akosi nedochádza. Obe inštitúcie si neraz doslova kopírujú dramaturgický plán, nedokázali sa vyprofilovať ani z hľadiska originality inscenačných výpovedí a často ponúkajú totožné sólistické obsadenia. Preto právom čas domácej kritiky prijíma tento patový stav s nevôľou. Na jeseň naštudovala Mozartovu Čarovnú flautu Štátna opera, pričom ju pravidelne uvádza ND (v oboch produkciách vystupujú napr. N. Melniková, L. Ághová, A. Dudášová), v opačnom garde prišiel zimný Rigoletto (premiéra v ND s tými istými protagonistami ako v Štátnej opere), podobne je to s Janáčkovou Kátou Kabanovou (premiéra v Štátnej opere 9. marca, obnovené naštudovanie v ND 22. apríla). Zverejnené plány na budúcu sezónu trend duplicitnej ponuky sledujú ďalej: v oboch domoch sa stretne Jej pastorkyňa (v premiérových uvedeníach), Carmen a Barbier zo Seville (premiéry v ND, v repertoári ich má Štátna opera). Takže o vynaliezavosti, či zosúladiení dramaturgie nemôže byť ani reči. A vinné sú obe divadlá rovnakým dielom.

TRIPTYCH V NÁRODNOM DIVADLE

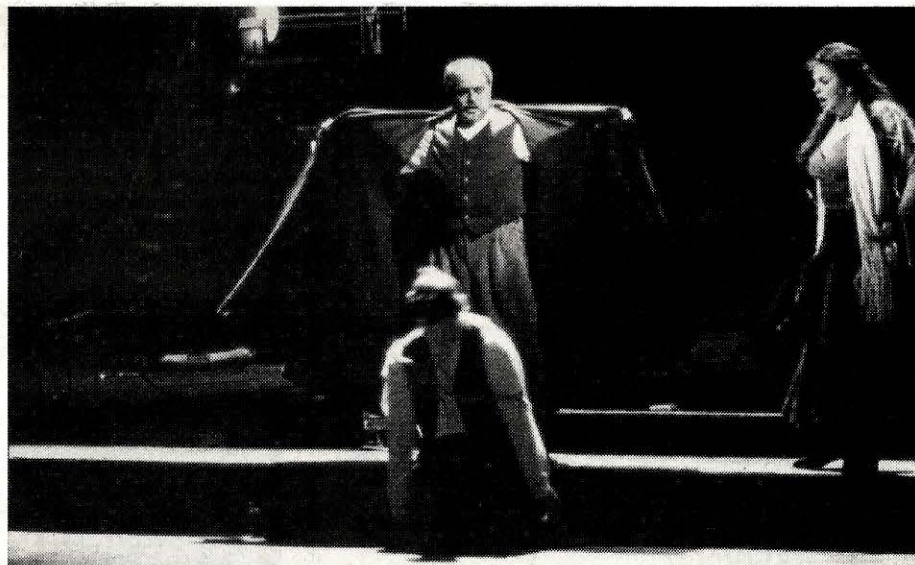
Podme však k najnovším premiéram. O Pucciniho Triptych sa v ostatných mesiacoch zaujíma veľa zahraničných scén, takže jeho prvé české kompletne uvedenie treba prijať s uznaním. Dosiť, podobne ako na Slovensku, sa hrali jeho časti oddelene. Režisér **Zdeněk Kaloč**, profesionálne spätý predovšetkým s činoherným divadlom, sa pokúsil trom odlišným predlohám nájsť spoločnú strechu. A to i napriek tomu, že si bol vedomý - slovom to dokladá v bulle-tine - rozmanitosti tém a žánrov, ako i nutnosti naplniť svoju koncepciu za pomoci skrytých súvislostí. V rovine ideovej ide mu o vyzdvihnutie troch znakov, spájajúcich jednotlivé príbehy (láska, dieťa, smrť), na úrovni praktickej používa nenápadné rekvizity, ktoré majú však iba ilustračnú funkciu. Celkový dojem z Kaločovho výkladu je trochu vlažný - chýba prenikavejší pohľad dovnútra, viac priamočiarejších veristických kontrastov, ostrejšia charakteristika situácií. Týka sa to najmä *Plášťa*, diela s naturalistickými scénami par excellence, pričom **Gianni Schicchi** by zasa znie-sol užší príklon k atmosfére danteovskej Florence. Podľa Kaločovho klúča, v spolupráci s výtvarníčkou **Janou Zbořilovou** a pri hľadaní spoločného menovateľa pre časti Triptychu je to azda len ilúzia...

Jan Štych je dirigentom aprobovaným v

talianskom odbore, takže spomedzi českých interpretov verizmu má k Puccinimu najbližšie. Netvrdím, že každý detail dotiahol do konca, že jeho poňatie elektrizovalo. Štychovo naštudovanie však vytvorilo dôstojné prostredie pre vokálne kreácie. Prvý večer stála v strede pozornosti *Sestra Angelika* vďaka výrazovo a dynamicky bohatej, krásou materiál i spoľahlivou technikou disponujúcej **Evy Urbanovej**. Ďalšou výraznou postavou premiéry bol Michele v podaní kovovo lesklého barytónu **Ivana Kusnjera**, vyvážené bolo obsadenie **Gianni Schicchiho** **Líviou Ághovou** (Lauretta), **Jiřím Sulženkom** (Gianni Schicchi) a **Nikolajom Višnjakovom** (Rinuccio).

KÁTA KABANOVÁ V ŠTÁTNEJ OPERE

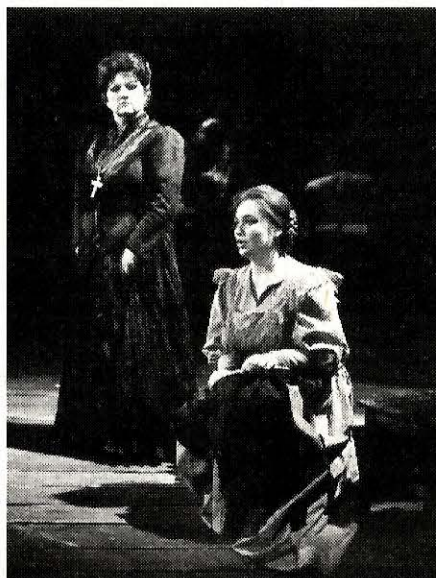
Riaditeľka Štátnej opery Eva Randová si dala za cieľ obnoviť janáčkovský repertoár na svojej scéne vo „všeobecne zrozumiteľnej inscenačnej podobe“. Čo sa za citovanými slovami skrýva? Už prvý počin zo série janáčkovských „rehabilitácií“, zverený zarytému nepriateľovi experimentov **Václavovi Věžníkovi**, dáva tušiť, že ide o zámer ustrážiť si Janáčkovu dielo v tradičnom rúchu. Podmienka, daná do vena Randovej projektu však môže limitovať okruh potenciálnych režisérov, čo v danej situácii (a pri širokom spektre janáčkovských produkcií vo svete) nepovažujem za príliš šťastné.

Puccini: Triptych (Plášť) - I. Kusnjer, N. Višnjakov, J. Marková.

Snímka H. Smejkalová

Václav Věžník aj napriek tvrdeniu, že aktualizáciu pokladá za „násilie na diele“, dokázal vyčítať z Káty Kabanovej jej nadčasové poslanstvo. Dráma krehkej bytosti, neschopnej žiť v dehonestujúcom, citovo otupenom prostredí, sa môže odohrať kedykoľvek, Janáčкова hudba však dodáva

Janáček: Káta Kabanová - Marie Kremerová (Kabanicha), Jana Havranová (Káta). Snímka O. Pernica

príbehu neopakovateľný baladický kolorit. Snaha sústrediť sa na výpoveď o duševných stavoch hrdinky viedla režiséra k svetelnému formovaniu javiska tak, aby sa pozornosť diváka nerozptyľovala. Činohrne projektovaná, nemenná scéna **Ladislava Vychodila**, ktorej hlavným stavebným prvkom je drevo, má priliehavú atmosféru. Jej nevýhodou je, že nedokáže reflektovať zmeny obrazov, takže režisér ich situuje do rôznych častí javiska. Inscenácia ako celok je až príliš „čierna“, aj výjavy, ktoré sa neodohrávajú v noci, zahŕňa ruško tmy.

Dirigent **Leoš Svárovský** dal výrazovo mnohotvárnej a geniálne inštrumentovanej partitúre priam symfonický rozmer, takže orchestrálna masa, diferencovane poňatá, tvorila základný stavebný prvok. V tejto koncepcii mala trocha sťaženú pozíciu košická sopranistka **Jana Havranová** v titulnej roli. Jej kultivovaný, zamatový lyrický soprán našiel plné uplatnenie v int-rovertne stavaných pasážach, obsiahnuť veľký gradcačný oblúk bolo zatiaľ nad jej sily. Ostrý profil a výrazný dramatický soprán dala Kabaniche **Marie Kremerová**. Slovenská mezzosopranistka **Eva Garajová** bola spoľahlivou Varvarou, tvoriacou s **Milanom Vlčkom** (Kudrjáš) optimistický mladý pár. Dikoju stvárnil sveci sedemdesiatnik **Jaroslav Horáček**, skúseným, hoci vo výške nie celkom uvoľneným Borisom bol **Miroslav Kopp**.

PAVEL UNGER

FRANKFURT - brána do sveta hudby

Hudba ako médium - kreativita - umenie - zábava - obchod

(Dokončenie zo stre. 1)

mavejšie výstavné areály venované, počítačovej verzii hudobnej tvorby a komunikácie, ale predovšetkým vydavateľskej činnosti. Žiaľ, v tomto smere sme bez konkurencie, pretože tu nemáme, alebo nevieme, čo ponúknuť. Hovorí sa, že vážna hudba je na celom svete v defenzíve. Iste, v niektorých krajinách je to tak, ba aj na pováženie. Nemecko vedie prím aj v tejto oblasti práve zásluhou premyslenej a profesionálne vybudovanej vydavateľsko-autorskej koncepcii. Kým nemecká rocková hudba má stále čoraz viac kupcov v USA, Ázii a Austrálii, v Nemecku produkovaná vážna hudba nielen klasická, ale aj súčasná (ako najpredávanejší autori sa uvádzajú Ruzicka, Henze, Schnittke a pod.), sú, citujem veľtržný materiál „široko ďaleko počúvaní, pretože nemecké hudobné vydavateľstvá prichádzajú k tomu, že samé paralelne publikujú špičkové diela v partitúrach i v CD nahrávke a tým ich rýchlejšie sprístupňujú širšiemu okruhu poslucháčov. Obchodníci s hudbou v Nemecku stále viac prechádzajú k zakladaniu klasických obchodov s hudbou, ku klasickým ponukám, ba aj vo forme prenosných obchodov, čím dopyt o klasickú

hudbu viditeľne narastá...“ Vyše 480 nemeckých vydavateľských firiem malo celkový obrat 620 miliónov mariek. Z týchto 480 vydavateľstiev organizovaných v Nemeckom vydavateľskom zväze je údajne tretina, ktorá pracuje prevažne v oblasti vážnej hudby a dve tretiny v zábavnej hudbe. Nemecké vydavateľstvá sa pýšia aj svojou prezentáciou na zimnom veľtrhu MIDEM v Cannes. Z našich okolitých susedov si podľa veľtrhu najlepšie vedie maďarské vydavateľstvo Editio Muzika, ktoré zostalo verné svojmu profilu a vydáva zaujímavé publikácie najmä z hudobnej histórie. Pravda najväčší záujem sa točil okolo takých vydavateľstiev, ako Schott, Faber Music, Bärenreiter, Moeck, Riccordi, Boosey/Hawkes, a pod., ktorí ponúkli rozsiahlu produkciu predovšetkým notovej produkcie pre najrozmanitejšie nástroje a nástrojové zoskupenia, ale aj zaujímavé a cenné hudobné publikácie pedagogického zamerania, encyklopédie, sprievodcov hudby, nové práce z oblasti hudobného divadla a pod.

Tohto roku absolútnou novinkou veľtrhu bol aktívny vstup autorských organizácií, hlavne GEMY, do tohto hudobného obcho-

du. Prostredníctvom reklamných materiálov, publikácií, časopisov, ale aj vo forme seminárov, naznačovali nástup nového multimedialného tisícročia, v ktorom sa zrejme bude aj meniť vydavateľské prostredie. Digitálne možnosti výroby, rýchly prenos informácií, zvukových záznamov prostredníctvom Internetu, ponúkne vydavateľstvom síce nové šance, ale v súvislosti s ochranou autorských práv to prinesie aj nové veľké problémy, na ktoré sa už teraz treba začať technicky pripravovať. Predstavitelia GEMY predpokladajú, že popri internetových informáciách budú vychádzať periodiká, encyklopédie o spoločnostiach autorských práv, ktoré budú poskytovať nielen „základné“ informácie z dennej praxe, ale aj zoznam adres partnerov, s ktorými budeme chcieť komunikovať. Predseda GEMA prof. Dr. Reinhold Kreile vo svojom veľtržnom príhovore nazvanom Copyright a digitálna sloboda, na adresu autorov konštatuje: „Už teraz na začiatku desaťročia Internetu treba vidieť, že naše opatrenia týkajúce sa chránených hudobných diel v Internete, ktoré vychádzajú z Nemecka, do-

sahujú dvojmiestne miliónové výšky. To pre hudobných autorov a iných tvorcov znamená ročnú stratu v miliónovej výške, na čo poukazuje napríklad situácia na Nemeckom trhu zvukových nosičov. Kontrola tvorcov o využívaní ich diela bude neustálou a stále sa obnovujúcou úlohou zúčtovacích spoločností: len tieto môžu zaručiť v kolektívnom uskutočňovaní práv zabezpečenie autorských nárokov a globálnu ochranu.“

Situácia u nás zrejme ešte nie je tak ďaleko, v dôsledku nerozvinutosti vydavateľskej činnosti, ale fakt, že sa už teraz u nás vie o takmer 80% pirátskej činnosti, nabáda na rýchle riešenie.

Frankfurtský veľtrh nie je teda len miestom obchodných vzťahov, ktoré sú tu, samozrejme, prvotné, ale aj miestom získavania neoceniteľných poznatkov o vývojových trendoch, o situácii na hudobnom trhu. Po zhliadnutí takéhoto podujatia si možno každý účastník uvedomí, že hudba nie je až takou zbytočnosťou, prepychom, alebo ozdobou kultúrno-spoločenských rituálov, ale aj životnou nevyhnutnosťou. Povedal by som, že ideálny stav je vtedy, keď bude ktokoľvek hrať na akomkoľvek nástroji, trebárs aj na tam-tamy. Dôležitá je tu priama ľudská kreativita, prostredníctvom ktorej možno dosiahnuť spontánnejší a uspokojivejší záujem o hudbu ako takú. Za tieto možnosti, ktoré mi frankfurtský veľtrh ponúkol, vďačím predovšetkým vedeniu veľtrhu a jeho podielu na realizácii cesty.

MARIÁN JURÍK
Snímky autor.

OSEMDESIATINY

YEHUDI MENUHINA

V týchto dňoch si celý kultúrny svet pripomína osemdesiate narodeniny jedného z najväčších huslistov nášho storočia, osobnosť všestranne uznávanú, ktorá zohrala mimoriadny význam pri rozvíjaní umeleckého citenia a medzinárodnej spolupráce, lorda Yehudi Menuhina. Je z toho radu veľkých a všestranných osobností, ktoré boli obdarené nielen mimoriadnym talentom pre svoj profesionálny odbor, ale najmä pre rozvíjanie vzdelanosti, kultivovanosti, pre úctu k humanizmu a prospešnej spolupráce bez hraníc a umelého obmedzovania. Tieto vlastnosti, ktoré v sebe nosil od narodenia až po súčasnosť, z Menuhina vytvorili síce legendu, ale nie neskutočnú, ovenčenú prázdny krasorečením, ale reálnu, všadeprítomnú a aktívnu, z ktorej sála bohaté vnútro silnej osobnosti.

Yehudi Menuhin sa narodil 22. apríla 1916 v New York City ako najstarší z troch detí a jediný syn Moshe a Maruthy Menuhinových. Jeho sestry Hepzibah a Yaltah boli klaviristky. Yehudiho otec, Rus, prežil chlapčenské roky v Palestíne a neskôr, keď sa presťahoval do USA, bol učiteľom na hebrejskej škole. Jeho matka, hoci pochádzala z tatárskoho koreňa, patrila už k židovskej generácii. Keď sa rodina presťahovala do San Francisca, malý Yehudi tu našiel prostredie, ktoré začalo formovať jeho budúci život. Bol to v prvom rade jeho talent, ktorý sa užného budí už v štyroch rokoch a po druhom - našiel tu šťastného učiteľa Sigmunda Ankera, ktorý ho za šesť mesiacov po prvej hodine tak pripravil, že 26. novembra 1921 mal prvé verejné vystúpenie. Keď mal sedem rokov, predhrával Louisovi Persingerovi, koncertnému majstrovi Symfonického orchestra v San Francisku, ktorý ho vzal za svojho žiaka. 29. februára 1924 Yehudi vystúpil na koncerte sanfranciského orchestra ako sólista v skladbe Charlesa de Bériota Scène de Ballet. 25. marca 1925 mal už sólistický debut v Scottish Rite Hall v San Francisku. Kritik Redford Mason v novinách Examiner vtedy napísal: „To nie je talent, to je génus!“ Ako sa ukázalo, mal pravdu.

V roku 1925 nasledoval Menuhin Persingera do New Yorku a pokračoval tu v ďalšom štúdiu. 17. februára 1926 mal v New Yorku prvý recitál, na ktorom hral Händlovu sonátu, Lalovu Španielsku symfóniu, Paganiniho husľový koncert č. 1 a niekoľko kratších skladieb. Tento program zopakoval aj v San Francisku. Prvé úspechy, no najmä predpovede odborníkov o jeho neobyčajných schopnostiach, ho nasmerovali do Paríža, kde bol žiakom slávneho pedagóga

Georgesa Enesca. 6. februára 1927 na svojom parížskom debute hral s Orchestrom Lamoureux opäť Lalovu Španielsku symfóniu a o týždeň neskôr s tým istým orchestrom Čajkovského husľový koncert. Do vlasti sa vracia ako hotový, veľký umelec, okolo jeho talentu sa vytvárajú legendy. Jeho

predvedenie Beethovenovho Husľového koncertu 27. novembra 1927 v New Yorku je senzáciou. Jeden z kritikov o. i. napísal: „Tento chlapec to má v malíčku...“ Od tejto chvíle ho na dlhé roky sprevádza prívlastok „záračné dieťa“.

Roky plynú a chlapec Menuhin veľmi rýchlo dozrieva. 12. apríl 1929 je jedným z jeho mnohých šťastných dátumov. Spoluúčinkuje s Berlínskou filharmóniou v Berlíne pod taktovkou Bruna Waltera. Hral tri koncerty: Bacha, Beethovena a Brahmsa. Albert Einstein nadšene písal o tomto koncerte a skonštatoval, že „Menuhin dnes opäť dokázal, že jeho talent je darom Božím“. S Brunom Walterom sa Menuhin zakrátko opäť stretol 14. novembra 1931 v Lipsku na koncerte Gewandhausorchestra, s ktorým hral Mendelssohnov Husľový koncert e mol. Vtedy Bruno Walter o jeho hre povedal: „To je zážrak! To je božské! To je génus najvyššieho stupňa!“

Cesta k sláve bola otvorená. Začína realizovať prvé gramofónové nahrávky so svojou sestrou Hepzibah a v roku 1932 dostal v Paríži prvú Grand Prix du Disque. O rok neskôr absolvuje svoje prvé svetové turné po 63 mestách v 13 krajinách, ktoré obsiahlo 110 vystúpení. Legenda končí, na scéne je 18-ročný Yehudi Menuhin už zrelou uznávanou osobnosťou, zaraďovanou medzi svetové špičky. Hrá brilantne, ľahko a jeho repertoár sa systematicky začína vytvárať tak, že obsahuje v prvom rade všetky základné diela husľovej literatúry od Bacha, cez Paganiniho až k dielam 20. storočia. Patrí medzi prvých, ktorí hrali Paganiniho husľový koncert v pôvodnej verzii a sám sa pričínal aj o nové revízie nielen jeho skladieb, ale aj mnohých iných autorov. Súčasne bol aj nadšeným popularizátorom takých autorov, ktorí sa v jeho dobe i napriek svojmu talentu ťažko presadzovali, ako boli napríklad Elgar, Bartók, Enescu, Bloch, W. Walton a mnohí ďalší.

26. mája 1938 sa Menuhin oženil s Nolou Ruby Nicholasovou, dcérou austrálskeho priemyselníka. Z tohto

vzväzku sa narodili dve deti. V tomto roku v Európe začína druhá svetová vojna, do ktorej časom vstúpila aj americká armáda. Menuhin po prvýkrát výraznejším spôsobom deklaruje nielen svoje vlastenectvo, ale najmä humanizmus a svojím umením chce prispieť k čo najskoršiemu skončeniu vojny. Preto putuje za armádou. Uskutočnil vyše 500 koncertov, hral v nemocniciach, táboroch, priamo vo vojnovnej zóne, na lodiach. A keď sa začínajú oslobodzovať prvé mestá spod fašistickej okupácie, Menuhin je prvým americkým umelcom, ktorý ich postupne navštevuje. Tak v roku 1944 hrá Mendelssohna v Paríži, účinkuje v Aachene, Amsterdame, Bruseli, v Bukurešti, Budapešti i v Prahe atď. V roku 1947 dáva v Berlíne svoj historický koncert s Berlínskou filharmóniou a Wilhelmom Furtwänglerom, jeho vystúpenie na Pražskej jari v tom istom roku spolu so sestrou Hepzibah v sonátovom programe (Mozart - Beethoven - Brahms) bolo vrcholom a senzáciou festivalu. Menuhin je aj prvým americkým umelcom, ktorý po vojne prvý navštívil Sovietsky zväz, Japonsko a ďalšie krajiny.

Po rozvode s Nolou sa Menuhin v roku 1947 oženil s Dianou Rosamond Gouldovou, úspešnou herečkou a tanečnicou. Jeho život popri husľovej hre dostáva nové rozmery a to v úlohe organizátora a iniciátora podujatí veľkého medzinárodného dosahu. V roku 1956 v Švajčiarskom Gstaade organizuje svoj prvý festival, 1959 iniciuje v Anglicku slávny Bath Festival, s ktorého orchestrom nahral množstvo vynikajúcich nahrávok a ako dirigent podnikol s ním rôzne turné. V roku 1968 zakladá Menuhin Festival Orchestra a v roku 1963 neďaleko Londýna pri mestečku Stoke d'Abernon špeciálnu hudobnú školu, ktorej cieľom je pestovať v žiakoch od najmladšieho veku muzikalitu, rozvíjať technické majstrovstvo a dať nadaným deťom čo najširšiu a najspoločnejšiu hudobnú základ, ktorý potom rozvíjajú na najlepších svetových konzervatóriách (podrobnejšie viď článok v HŽ 1989 číslo 11). V roku 1968 dáva jednoznačne najavo svoj humanistický postoj pri okupácii Československa a v roku 1971 na konferencii UNESCO v Moskve verejne odsudzuje sovietsky politický nacionalizmus. Ako jedna z vedúcich osobností UNESCO prispieva k medzinárodnej spolupráci v oblasti hudby, nielen v európskych, ale aj mimoeurópskych krajinách, je iniciátorom Medzinárodnej tribúny mladých umelcov (TIJM), ktorá sa koná v Bratislave a neďávno aj Akadémie TIJM.

O jeho umení svedčí živý kontakt majstra s publikom, ktorý udržiava do najvyššieho veku. Pamätne zostanú jeho bratislavské vystúpenia, ale aj jeho dirigovanie rozšíreného orchestra bratislavskej Komornej opery o hráčov z Maďarska, Rakúska, Nemecka a Švajčiarska v marci 1989 vo Feldkirchu a Bregenzi na koncertoch z diel W. A. Mozarta. Vymenovať počty, ktoré počas svojho plodného a aktívneho života dostal, by zabralo veľa miesta. Sú prejavom úcty nielen k jeho talentu, ale aj všestrannej práci, ktorú vykonal v prospech mierového spolunažívania všetkých svetových hudobných kultúr. V tom bude jeho miesto dlho nezastupiteľné.

MARIÁN JURÍK

INFOJAZZ č. 1/96

SLOVENSKÁ JAZZOVÁ SPOLOČNOSŤ

● V súlade so zmenou v stanovách sa tento rok neuskutoční Jazd SJS, ale sa sústreďme na usporiadanie všetkých doteraz úspešných podujatí. Patria medzi ne festivaly, *Bratislava Jazz Workshop* (letná jazzová dielňa) a vydávanie Infojazzu. Pre členov SJS sú pripravené obnovené členské preukazy s novým logom. Autorom grafického návrhu je Andrej Šebo.

● **K Roku slovenskej hudby** vyhláseným Ministerstvom kultúry SR prispeje Slovenská jazzová spoločnosť usporiadaním súťaže neprofesionálnych hudobníkov pod názvom *Prehliadka nových tvárí slovenského jazzu* spoložusporiadaním festivalov Jazz Prešov, Jazz for Sale v Košiciach, Jazz Fest Bardejov, Prehliadky slovenského jazzu na Bratislavských jazzových dňoch '96 a koncertom slovenského jazzu v novembri. Pre propagáciu Roku slovenskej hudby doma a v zahraničí je zostavený bulletin v slovenskej a anglickej mutácii. Autorkou textu o slovenskom jaze, rocku, populárnej hudbe, folku, country music je Yvetta Kajanová. Do skladateľskej súťaže v rámci Roku slovenskej hudby z oblasti jazzu bolo prihlásených 10 skladieb od 6 autorov (P. Sedláka, A. Coufala, P. Beláka, V. Vizára, J. Hajnala a M. Jakabčica). Rada SJS určila deň 30. 3. 1996 za termín uzávierky súťaže. Zostáva ju už len vyhodnotiť a určiť tri víťazné skladby, ktoré odznejú na koncerte slovenského jazzu v novembri. Príspevkov k Roku slovenskej hudby zo strany SJS je teda skutočne dosť.

● Hudobné informačné stredisko Hudobného fondu pripravuje v spolupráci so Slovenskou jazzovou spoločnosťou v poradí už tretie CD. *Album Slovak Jazz '96* s nahrávkami Gabriela Jonáša, Petra Lipu a Band, Matúša Jakabčica, Adrieny Bartošovej a Scat, Juraja Buriana, Juraja Tatára, Andreja Šebana je určený na propagáciu do zahraničia. Nahrávanie sa uskutoční v apríli 1996. Jeho dramaturgiu zostavila Yvetta Kajanová.

● *Bratislava Jazz Workshop* prebehne 3.-7. 7. 1996 pravdepodobne v ľudovom konzervatóriu na Sliackej ul. Jeho súčasťou bude aj verejný záverečný koncert absolventov v rámci Kultúrneho leta. Navrhovanými lektormi tohtoročného workshopu sú A. Bartošová, P. Lipa, P. Hudec, J. Gergely, J. Kalász, J. Griglák, M. Jakabčic, J. Burian, A. Šeban, S. Počaji, P. Bodnár, A. Birner, D. Húščava, J. Bartoš, R. Šimurka. Ich angažovanie môžu do istej miery ovplyvniť aj frekvenci, a to svojím záujmom. Svoje prihlášky zasielajte na adresu Slovenskej jazzovej spoločnosti. O organizáciu workshopu sa stará Juraj Gergely, člen Rady SJS.

● Po abdikácii Martina Sarvaša z postu predsedu Rady Slovenskej hudobnej asociácie (jej členom je SJS) sa jeho nástupcom už po druhýkrát stáva Peter Lipa.

● Z deviatich súťažiacich skupín *Prehliadky nových tvárí slovenského jazzu*, uskutocnenej v rámci *Jazzových Vianoc* v SK na Vajnorskej ul. v Bratislave (14.-15. 12. 1995), vybrala porota víťazov, ktorým udelila ceny: za interpretačný výkon orchestru *The Young Swing Generation* zo Žiliny, za presvedčivé interpretačné výkony skupine *Piranis Group* z Bratislavy, za koncepčný interpretačný prejav *THS Bandu* z Nitry, za sólistický výkon *Duu One* - Petrovi Sedlákov z Trenčína. Cenu poroty a Kelly Jazz Collegia získal *Traditional Band* z Lučenca.

● Česko-slovenský jazzový festival v Píerove sa uskutoční 19.-22. 9. 1996. Slovensko budú na podujatí reprezentovať tri skupiny, jednou z nich je víťaz *Prehliadky nových tvárí slovenského jazzu* - *The Young Swing Generation*, big band Konzervatória v Žiline.

● V cykle relácií Košickej televízie Cassovia jazz vystúpili víťazi súťaže „Prehliadky nových tvárí '96“. Dramaturgia sa rozhodla pre spevákov P. Sedláka, M. Bajlovú, J. Ďuríkovú, S. Josifoskú a skupinu Piranis Group.

● SJS poslala prihlášku skupiny *Side EFX* (J. Tatár, J. Griglák, E. Frátrik) na súťaž vyhlásenú Rádiom France International v rámci festivalu Rock'N Pop in The East vo Francúzsku. Ide o súťaž zameranú na rock, pop, folklór, ale aj jazz. Podmienkou participácie hudobníkov je vydanie aspoň jedného albumu.

● Na súťaž usporiadanú v rámci XX. Getxo International Jazz Festival v Španielsku sa prihlásila skupina Piranis Group. Podmienkou je veková hranica 30 rokov. Zo záujemcov vyberie porota 6 súťažiacich, ktorí získajú príspevok na cestovné a pobyt. Prvá cena je takmer 90 000,- Sk a vydanie CD z nahrávky koncertu.

● Na Základnej umeleckej škole v Prešove sa otvára jazzový odbor, na ktorom od marca 1996 vyučujú klavír Peter Adamovič, kontrabas a basgitaru Martin Mariňák, bicie nástroje Stan Cvaciger. Štúdium je určené pre absolventov tejto školy (ZUŠ Prešov) a bude trvať 4 roky. Zúčastňuje sa ho 30 študentov vo veku od 15 do 30 rokov. Výuka prebieha trikrát do týždňa (dve hodiny hlavný nástroj, jedna hodina teória). Je to veľký úspech, len treba vytrvať a výsledky sa určite dostavia. Prešovskí študenti sa môžu stať tiež adeptami jazzovej dielne Bratislava Jazz Workshop.

● Bubeník *Gejza Szabados* plánuje usporiadať v Košiciach 1. ročník festivalu, ktorý by dramaturgicky čerpal z ponuky Bratislavských jazzových dní. Termín tohtoročných BJD je 25.-27. 10. 1996, takže nový festival by sa mohol konať 28.-29. 10. 1996 v Košiciach. Toto podujatie bude možné v budúcnosti koordinovať s Jazz Fest Bardejov a Jazz Prešov.

● V kaviarni Zimného štadióna Café Hystéria sa každú stredu konajú jazzové večery. O ich dramaturgiu sa stará *Juraj Gergely*, člen Rady SJS. Obecenstvu sa tu už predstavila skupina THS Band z Nitry a Madre.

● Cuyahoga Community College (3C) v Clevelande má záujem prijať na štúdium 6 slovenských hudobníkov. Zástupca tejto školy má navštíviť Bratislavu, Žilinu, Košice, kde si vypočuje mladých adeptov a vyberie možných kandidátov.

● V Piešťanoch zkladajú nové *Jazzcentrum* so samostatnou členskou základňou a jazzovým klubom.

● Pod názvom Ray Brown Allstar - Gala sa uskutoční 24. 4. koncert vo Viedni pri príležitosti 70. narodenín, dnes už jazzovej legendy, kontrabasistu Ray Browna. So sebou priviedol ďalšie významné osobnosti - Dee Dee Bridgwater (spev), Stephane Grappelli (husle), Art Farmer (trúbka), Jean „Toots“ Thieleman (ústna harmonika), Benny Green (klavír), Greg Hutchinson (bicie nástroje). Pavol Polanský získal pre členov SJS zľavu z ceny vstupenky.

● Jazzová spoločnosť Melomani v poľskom meste Łódź usporiada International Jazz Workshop v dňoch od 2. do 14. 9. 1996. Školné a pobytové náklady (ubytovanie, strava) sú vo výške 200 USD (pred zaslaním prihlášky do konca mája). Kontakt: Jazz Society Melomani, Piotrkowska 17, 90-955 Łódź, tel./fax: 0048-042-302676.

● **Peter Lipa** uvažuje o zriadení stáleho jazzového klubu v Bratislave. Zatiaľ prichádzajú do úvahy priestory bývalého podchodu na Suchom Mýte. Uvidíme, či sa to podarí a hlavne, je už najvyšší čas!

● Severné krajiny - Nórsko, Fínsko, Švédsko sa vynikajúco starajú o organizáciu jazzového hudobného života, či už sa to týka

usporiadavania rôznych podujatí, propagácie jazzu doma a v zahraničí, alebo podpory mladých hudobníkov a školstva. Môžu nám v tom byť príkladom. Ak sa chcete napríklad dozvedieť bližšie informácie o jazzových festivaloch vo Švédsku, stačí napísať na Asociáciu švédskych hudobných festivalov. (Svenska Musikfestivaler, Box 88, S-761 21 Norrtälje, Sweden, fax: +46/176/101 37.) Z mnohých podujatí uveďme aspoň niektoré: Gotehnburg Jazz Days (26.-29. 6., 24. 10.-2. 11.), tel.: +46/31/711 1533, fax: +46/31/13 99 63, Osternund Music Festival (4.-7. 7.), tel.: +46/63/129058, fax: +46/63/12 22 39, Christianstad Festival and International Jazz Festival (5.-14. 7.), tel.: +46/44/13 53 35, fax: +46/44/12 08 98.

● Pri kontrole platenia členských príspevkov sme zistili, že jeden z nových členov SJS zvýšil dobrovoľne svoj príspevok o 1000,- Sk. Ďakujeme! **YK**

JAZZMANI DOMA A V ZAHRANIČÍ

● Bohatá história skupiny **T+R Band** má svoje korene už v roku 1961. V tomto roku vznikol Traditional Club a o rok neskôr Revival Jazz Band. Spojením týchto dvoch formácií sa zrodil o štrnásť rokov neskôr Traditional and Revival Band: T+R Band zaznamenal v tomto roku značné zmeny. Doterajšieho zápalitého a aktívneho vedúceho súboru Petra Lipu vystriedal Vlado Vizár, pribudli aj noví hudobníci. Súčasný obsadenie: V. Vizár (trombón), I. Discantini (soprán a barytón saxofón, spev), J. „Country“ Červenka (klarinet, alt saxofón), S. Herko (basgitar, kontrabas), K. Sucháň (bicie nástroje), M. Durdina (trúbka), A. Dányi (klavír). Skupina spolupracuje so speváčkou Janou Kocianovou. Naďalej účinkuje na jazzových štvrtkoch v Starej Sladovni, vystúpili tiež v Stredisku Kultúry na Vajnorskej ul., vo zvolenskom World Club-e, v rakúskom Himgbergu. V máji sa má uskutočniť séria koncertov v nemeckých mestách: Oldenburg, Braunschweig, Lubeck, Rheda, Stuttgart, Mníchov. Želáme „staronovému“ T+R Band-u veľa elánu a ešte viac úspechov!

● **Peter Lipa** je v súčasnosti zastihnutelný v spolupráci s rôznymi formáciami:

Peter Lipa and Band (D. Húščava, J. Lehotský, F. Karnok, C. Zelenák, P. Bodnár, A. Šebo) - absolvovali už dve zahraničné turné v Nemecku v mestách Stuttgart, Bielefeld, Ludenscheid, Dortmund). Skupina vystúpi aj na odovzdávaní cien Slovak Gold a prenos odvysielala aj Slovenská televízia.

P. Lipa absolvoval tiež niekoľko koncertov s A. Šebanom, M. Buntajom, M. Gašparom, J. Tatárom - v rozhlasovom programe *Diagnóza*, v divadle West a po slovenských mestách (ach, tie úrazy!) tentokrát s basgitaristom A. Jarom, ktorý zaskakoval za „zlomenorukého“ M. Gašpara) - Nitra, Nové Zámky, Poprad, Levice, Komárno - vraj táto marcová šnúra zaznamenala mimoriadny úspech u počtého a dobre naladeného obecenstva...

P. Lipa ďalej hosťoval s *Ragtime Jazz* Band v zostave: R. Vacho (gitar), S. Popluhár (bicie nástroje), I. Lieskovský (kontrabas), A. Šebo (trombón), J. Blecha (klavír, saxofón), M. Berlin (trúbka), I. Malinovsky (kl.-leader). Vystupujú v Bratislave v SK na Vajnorskej ul., v Prešove na plesu pivovaru Šariš a v Piešťanoch v Biliard klube.

Peter Lipa naspieval tri piesne k Disneyho filmu *Toy Story*, ktoré v originály spieva Randy Newman (premiéra 13. 4. 1996).

● Kontrabasista **Juraj Kalász** absolvoval *Turné po mestách Rakúsko-Uhorskej Monarchie* (tento názov bol konzekventne konzultovaný - pozn. aut.) s rôznymi jazzmanmi:

S poľským saxofónistom **J. Muniakom** v Krakove v pestrom, vždy meniacom sa obsadení: A. Kawenczyk (trúbka), E. Kulm (bicie nástroje) - január, Ch. White (gitar), J. Gaš (bicie nástroje) - február, M. Tokaj (klavír), L. Žita (bicie nástroje).

S **Triom Komorného Jazzu** účinkuje v Brne: v štúdiu B. Polívku, v Mercy Clube, na vernisážach, s *HaDivadlom* s divadelnou hrou *Jeux des Enfants*, v Boskoviciach a konečne aj slovenských mestách: Košice (M klub), Zvolen (World klub), Piešťany (Biliard Bar), Trenčín (MKS Dlhé Hony), Bratislava (YMKA), Martin (Turčianska Galéria), Nitra (Klub Tatra).

J. Kalász ďalej pilne študuje na konzervatóriu a podľa jeho slov, vo februári sa ďaleko viac venoval vážnej hudbe, čoho dôkazom je aj koncert v Redute, na ktorom vystúpil, na programe bola miesto jazzu „klásika“.

● **Juraj Bartoš** nahrával v Prahe CD s VeleBandom, CD vzniklo na počesť Karla Velebného a je „remake“ platne *Jazzové nebáky* (Velebný). V marci vystúpil s týmto obsadením na podujatí *Jazzový Kája* (záznam odvysielala aj ČTV) a tiež v Euroklube (Praha). Okrem toho možno J. Bartoša zastihnúť aj v skupine *Bratislava Hot Serenaders* na pravidelných koncertoch v Istropolise (účinkujú v pozmenenom obsadení - bez vokalistiek, pribudli husle). Ako sa nám trúbkár vyjadril, venuje sa prevažne vážnej hudbe.

● **Matúš Jakabčic** vyučuje na Konzervatóriu v Bratislave predmety - harmónia, aranžovanie, vedie spolu s **B. Trnecnom** Big Band Bratislavského konzervatória. M. Jakabčic prezradil, že pracuje na osnovách pre nové jazzové oddelenie na konzervatóriu. Uvidíme, čo ukáže budúcnosť a tešíme sa na realizáciu v praxi. Vo februári sme hudobníci mohli vidieť v relácii *Jazz pre všetkých* (moderuje P. Lipa), pravidelne účinkuje s orchestrom G. Broma, pre ktorý aranžuje štandardy, pripravuje scénickú hudbu k divadelnému predstaveniu *Medea* (DPOH), spolupracuje a vystupuje s S. Loescherom, J. Kalászom (Kaviaren Gremium), v obsadení M. Jakabčic, S. Loescher, J. Griglák, C. Zelenák koncertovali v Piešťanoch a Bratislave (Kaviaren Hystéria).

● O natočenie CD pod názvom *Song For Miriam* sa postarala zostava štyroch jazzmanov: P. Baron - Poľsko (tenor a soprán saxofón), P. Bodnár (klavír), M. Marinčák (kontrabas), C. Zelenák (bicie nástroje). CD obsahuje výlučne skladby z dielne interpretov (kompozície sa na nich v najväčšej miere podieľal P. Bodnár) a boli už predvedené obecenstvu na Slovensku: Košice (Cassovia Club G. Szabadoša), Lipany, Prešov (Čierny Orol, Martin - Turčianska Galéria, Banská Bystrica, Bratislava - SK na Vajnorskej ul.).

● Na východnom Slovensku okrem toho pravidelne účinkujú dve skupiny: **AMC Trio** (P. Adamkovič, S. Cvaciger, M. Marinčák) a **Jazz Set** (P. Bodnár, S. Cvaciger, M. Marinčák, M. Bajlová - spev). Na apríl pripravovali Jazz Set koncerty s Janou Kocianovou. V Liptovskom Mikuláši (Galéria P. Bohúňa) si fanúškovia v marci vypočuli recitál dua - M. Bajlová, P. Bodnár.

● **Ján Hajnal** je od januára vo Švajčiarsku, kde vystupuje v rôznych kluboch. V januári s ním účinkovala speváčka **Ria Kendrovská**, v marci v meste Luzern v jazzovom klube hotelu Flora a v apríli v meste Cernat - ako sólistka interpretuje evergreeny a jazzové štandardy.

● Po skončení nového CD sa speváčka **Adriena Bartošová** chystá na koncertné turné po Slovensku. Za všetkých hudobníkov spomenula M. Breznického, J. Buriana, T. Jaru, M. Valihu a O. Petráša.

● **Adriena Bartošová** nahrála nové CD - *Rhythm of Love*. Je to

už tretí album speváčky. Spolupracovala na ňom so „staronovým“ členom svojej skupiny Scat - gitaristom **Jurajom Burianom**. Je autorom väčšiny skladieb a aranžmánov. Rhythm of Love sa nesie v znamení latinsko-amerických rytmov, dominuje bossa nova. K nahrávaniu si Adriena Bartošová prizvala gitaristu **Maria Limu**, amerického saxofónistu **Shawna T. Loeschera** a bubeníka **Olda Petráša**.

● **Marcel Palonder** tiež natočil CD. Podieľali sa na ňom: J. Griglák, J. Burian, B. Urbánek, P. Kvassay, C. Zelenák. Pieseň z CD pod názvom *Kým nás máš* (text J. Urban, hudba J. Burian) v interpretácii M. Palondera postúpila do medzinárodného semifinále súťaže *Eurovízia* (vokály spievajú S. Norisová a H. Krajčiová).

● Klavirista a skladateľ **Kristián Seidman** vystupoval v duu so spevákom **Ivom Hellerom** na týchto miestach:

Biliard Klub (Piešťany) - jazzový program,

Primaciálny palác (Bratislava), dvojhodinový koncert, ktorého repertoár pozostával zo spirituálov, soulu, swingových evergreenov, Gershwinových kompozícií, muzikálových a operných melódii.

● Vo veľkej sále **YMKA (Bratislava)** sa uskutočnil koncert skupiny **Madre** v obsadení: J. Tatár (klávesové nástroje), J. Griglák (basgitar), E. Frátrik (bicie nástroje). Séria podujatí pokračovala v apríli a vystúpili tu skupiny: **CHOREA MINOR** (Š. Bugala - bicie nástroje, R. Vizvári - basgitar, E. Vizvári - klávesy, D. Salontay - gitar), **TRIO KOMORNÉHO JAZZU** a **SANYLANI** (S. Josifoská - spev, Sany - gitar, spev, M. Zajko - gitar, I. Sabo - bicie nástroje, perkusie, I. Polák - basgitar).

● V levicekom „S“ *Klube* sa nezjavujú len naše, ale aj zahraničné formácie: Abstract Truth-Harry Pepl (git. syntetizátor, Rakúsko), John Purcell (saxofón, USA), Andy McKee (kontrabas, USA), Billy Killson (bicie nástroje, USA), Paul Zauner (trombón, Rakúsko), trio hudobníkov Harry Sokal (saxofón, Rakúsko), Peter Kořínek (kontrabas, Česko), J. D. Šošoka, podujatie pod názvom *Jazzový večer* - S. Loescher, M. Jakabčic, P. Preložník, M. Ďurdina, J. Gergely, F. Horváth, ďalej skupiny Madre a Lipa-Šeban Band.

VÝCHOVNÉ KONCERTY U NÁS

Výchovné koncerty, o ktorých sme sa zmienili v minulých číslach Infojazzu, úspešne pokračujú naďalej pod názvom *Jazz a hudba 20. storočia*. Podieľajú sa na nich K. Seidmann (klavír), I. Heller (spev), Z. Pijala (saxofón), D. Kulová (hovorené slovo). Koncerty sa pravidelne konajú v Istropolise (Bratislava), ale aj v iných mestách Slovenska: Senica, Nové Mesto nad Váhom, Skalica a tiež v tatranskej oblasti v mestách Svit, Kežmarok, Poprad, Tatranská Lomnica...

Iným typom výchovných koncertov sú podujatia na tému: *Niekoľko slov o jazeze*. Majú za sebou 20-ročnú tradíciu a obsadenie, ktoré ich realizuje si hovorí: **GOLDEN SWINGERS**: I. Heller (spev), K. Ondreička (gitar), A. Bouda (klavír), J. Brisuda (kontrabas), Š. Popluhár (bicie nástroje), D. Kulová (hovorené slovo). Koncepcia týchto koncertov je orientovaná chronologicky, prezentujú sa tu všetky štýly, celý jazzový vývoj: spirituály, blues, tradičný jazz je len slovné komentovaný kvôli obsadeniu, swing be hop, west coast jazz, soul jazz, bossa nova, vysvetlenie improvizácie na ukážke (hudobníci improvizujú na ľudovú pieseň Dobrá noc má milá). Podľa slov **K. Ondreičku** sa koncerty stretávajú s výbornou odozvou.

Krátka správa z jazzového diania na neďalekom vidieku:

Kultúrne centrum v Pezinku sa skutočne má čím chváliť. Od marca tohto roku sa tam pravidelne usporadúvajú jazzové koncerty. Organizáciu majú na starosti **Peter Konečný** a **Roman Féder**, ktorí usporadúvajú dva druhy podujatí: *Koncertná kaviareň* a *Kaviareň u Barusa*. Dramaturgia ich odštartovala v marci dvojkonzertom **Suchánek Kvartet** a **Stará Jedáleň** (P. Preložník, R. Chovanec, J. Duban, R. Nikolajev, P. Konečný). Pokračovalo vystúpením formácie **Fanny Fellows** (R. Feder - trúbka, husle, R. Neuser - banjo, drumblá, F. Pech - gitar, spev, R. Jurčo - klavír, akordeón, írská píšťala). Skupina sa orientuje na hudbu, ktorej začiatky vzniku spádajú pod rok 1900 a je výrazne ovplyvnená írskou ľudovou tvorbou. V marci tu tiež vystúpili **Bratislava Hot Serenades** (sprievodné slovo mal L. Chudík). V apríli tu účinkovalo **Jazzové Trio Čubškoviá**. Podľa slov jedného z organizátorov: „atmosféra je veľmi fajn, bujará, vtipná, úsmevná až rehotná...“.

Snáď len Bratislavčania majú čo závidieť...

IV. ROČNÍK MEDZINÁRODNÉHO FESTIVALU LIVIN' BLUES '96

Dňa 16. marca 1996 sa konal v DK Lúky na Vígľašskej ul. v Bratislave už v poradí *štvrtý ročník festivalu Livin' Blues*, na ktorom sa prezentovalo 8 formácií. Parafrázujúc informácie jedného z organizátorov **A. Pulmana** a zo sprievodného bulletinového textu sa dozvedáme: pezniská skupina **Black Cat Moan** sa predstavila na festivale prvýkrát, možno aj preto trochu zohrala svoje tréma. Bluesový objav roka **Sylvia Jesifoská** s Mr. Bandom zažiarila. Slovenská Holanďanka **Andrea Peeters-Karovičová** so svojim Continentálom potešila srdcia priaznivcov archaického blues z Delty. Skupina **Traktor Ide Krok** priniesla so sebou na pódium množstvo zaujímavých a pre naše ucho snáď nevšedných nástrojov napr. jug. **Electric Blues Band** netreba zvlášť predstavovať - tentokrát rozšírila obsadenie o R. Kasáka (hammond) - zrejme najlepšia slovenská bluesová skupina. Hviezda **Hans Theessink** and the Blue Groove - jeden z mála Európanov, ktorý je požívaný do Ameriky. **ZVA 12-28** patrili k vyvrcholeniu večera. Tak isto ani **Luboš Andrš Blues Band** featuring **Tonya Graves** - známeho bluesmana a čiernu vokalistku netreba predstavovať. Každá skupina mala k dispozícii 45 minút na prezentáciu, podujatie trvalo celých sedem(!) hodín, poslucháčov vyše 300 (kapacita sály 200...) a bola prítomná Slovenská televízia. Záznam si bude môcť pozrieť v relácii *Jazz pre všetkých*.

Upozornenie: Všetky príspevky do Infojazzu sú s otvoreným srdcom a čistou myslou vítané!!!

Pripravili: Yvetta Kajanová, Zuzana Vachová

Vydala SJS, šéfredaktor Yvetta Kajanová

Jakubovo nám. 12, tel./fax: 361 406, 361 407

HUDOBNÝ KALENDÁR

MÁJ

1. 5. 1941 **Juraj HATRÍK** - slovenský skladateľ, pedagóg na VŠMU - 55. výročie narodenia.
3. 5. 1856 **Adolphe Charles ADAM** - francúzsky skladateľ - 140. výročie úmrtia.
5. 5. 1856 **Samo DAXNER** - slovenský národný buditeľ, zberateľ a vydavateľ slovenských ľudových piesní - 140. výročie narodenia.
7. 5. 1901 **Dezider CIBULKA** - jeden z najvýznamnejších slovenských huslistov - primášov, ktorý ovplyvnil interpretáciu ľudových piesní - 95. výročie narodenia.
7. 5. 1941 pred 55 rokmi z Hudobnej a dramatickej akadémie vzniklo ŠTÁTNE KONZERVATÓRIUM v Bratislave.
8. 5. 1746 **Ludmila LEHOTSKÁ-KRIŽKOVÁ** - slovenská skladateľka - 50. výročie úmrtia.
8. 5. 1906 **Samuel KOVÁR** - klavirista, hudobný pedagóg - 90. výročie narodenia.
9. 5. 1896 **Ján FISCHER KVETON** - slovenský skladateľ, pedagóg a publicista - 100. výročie narodenia.
9. 5. 1961 **Emil RUSKO** - slovenský folklorista a spisovateľ - 35. výročie úmrtia.
11. 5. 1916 **Max Reger** - nemecký skladateľ - 80. výročie úmrtia.
12. 5. 1871 **Daniel Françoise AUBER** - francúzsky skladateľ - 125. výročie úmrtia.
14. 5. 1981 **František PRÁŠIL** - český skladateľ a dlhoročný hudobný rozhlasový režisér, pôsobiaci na Slovensku - 15. výročie úmrtia.
16. 5. 1926 **Ján ZIMMER** - slovenský klavirista, skladateľ a pedagóg - nedožitý 70. výročie narodenia.
16. 5. 1966 **Ladislav BERKA** - slovenský skladateľ a zberateľ ľudových piesní - 30. výročie úmrtia.
17. 5. 1866 **Éric SATIE** - francúzsky skladateľ - 130. výročie narodenia.
17. 5. 1976 **Anton CÍGER** - slovenský skladateľ, dirigent, pedagóg a osvetový činiteľ - 20. výročie úmrtia.
18. 5. 1911 **Gustáv MAHLER** - rakúsky skladateľ a dirigent - 85. výročie smrti.
22. 5. 1871 **Michal KYSEČ** - slovenský organár a výrobca klavírov - 125. výročie smrti.
24. 5. 1881 **Mikuláš SCHNEIDER-TRNAVSKÝ** - slovenský skladateľ, dirigent, klavirista a hudobný pedagóg - 115. výročie narodenia.
24. 5. 1926 **Nina HAZUCHOVÁ** - slovenská mezzosopranistka, dlhoročná sólistka opery SND, pedagogička na VŠMU - 70. výročie narodenia.
25. 5. 1936 **Ján Levoslav BELLA** - slovenský skladateľ - 60. výročie úmrtia.
29. 5. 1881 **Miloš RUPPELDT** - slovenský skladateľ, dirigent a pedagóg - 115. výročie narodenia.
29. 5. 1936 **Ludwig BURGER** - bratislavský skladateľ a dirigent - 60. výročie úmrtia.

Akordeónový festival

Svetová asociácia akordeonistov pri Medzinárodnej hudobnej rade UNESCO poverila Metodické centrum pre akordeón pri Konzervatóriu v Bratislave usporiadaním Medzinárodnej akordeónovej súťaže v r. 1996 v Slovenskej republike. Metodické centrum usporiada ešte predtým medzinárodný akordeónový festival, spojený s majstrovskými interpretačnými kurzami. Miestom oboch podujatí je Dunajská Streda, kde sa podujatia uskutočnia v historickej Vermešovej vile a kostole sv. Juraja.

Medzinárodný festival sa uskutoční v dňoch 24.-28. mája t. r., Medzinárodná akordeónová súťaž I.M.C.-UNESCO spojená so svetovým kongresom predstaviteľov jej členských štátov sa koná pod záštitou ministra kultúry SR I. Hudeca 16.-20. októbra 1996. Povinné skladby ako i ťažisko programov budú tvoriť diela slovenských autorov o. i. V. Kubičku, M. Nováka, I. Dibáka a L. Kupkoviča.

Hostami májového festivalu sú **Lodžské akordeónové duo, Jack Mornet, P. Bourloisom a Nathalie Boucheix** z Francúzska, ako aj poslucháči umeleckých škôl z Nemecka, Rakúska, Ruska, Maďarska, Juhoslávie, Poľska, Česka a Slovenska. Majstrovské kurzy povedú prof. **A. Dvořák** (Č. R.), **Melinda Mészáros** (Juhoslávia), **Jürgen Lemp** (SRN) a **Sergej Semjonov** (Rusko). Úvodný koncert sa uskutoční v Bratislave 25. mája o 19.30 h v Klariskách, ostatné koncerty sa konajú v Dunajskej Strede. Všetky podujatia nahráva slovenský rozhlas a štúdio JAKUB vyrobí z festivalových skladieb CD nahrávku.

Kedy Kde Čo

2. máj
SND Bratislava G. Verdi: Rigoletto (19.00)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
ŠF Košice Otvárací ceremoniál KHJ (16.00)
Dóm sv. Alžbety Otvárací koncert KHJ L. v. Beethoven: *Missa solemnis*; M. Hajóssyová, M. Beňáčková, J. Markvart, J. Sulženko, SZMB (20.00)
ŠO Banská Bystrica G. Verdi: Traviata (18.30)
3. máj
SND Bratislava G. Verdi: Rigoletto (19.00)
SF Bratislava SF, dir. O. Lenárd; G. Mahler: 7. symfónia (19.30)
NS Bratislava Wright-Forrest: Grandhotel (19.00)
4. máj
SND Bratislava J. Offenbach: Hoffmannove poviedky (19.00)
NS Bratislava Wright-Forrest: Grand Hotel (19.00)
ŠO Banská Bystrica G. Donizetti: Nápoj lásky (18.30)
5. máj
SF Bratislava Westdeutsche Sinfonia, J. Stancul, klavír (19.30)
NS Bratislava A. Lloyd Webber: Jozef a jeho plášť (19.00)
DJB Košice N. Bodnár: Dobrodružstvá smelého zajka (14.30)
6. máj
SND Bratislava P. I. Čajkovskij: Eugen Onegin (19.00)
NS Bratislava A. Lloyd Webber: Jozef a jeho plášť (19.00)
7. máj
SND Bratislava G. Verdi: La Traviata (19.00)
SF Moyzesova sieň J. Slávik, D. Ruso; A. Dvořák, B. Martinů (19.30)
NS Bratislava A. Lloyd Webber: Jozef a jeho plášť (19.00)
DJB Košice Malý obchod s hrôzami (10.00)
ŠF Košice KHJ - Zürcher Streichersolisten (Svajč.) um. ved. János Balkány; Pergolesi, Schoeck, Mendelssohn-Bartholdy, Donizetti, Vogel, Bartók (19.00)
ŠO Banská Bystrica P. I. Čajkovskij: Eugen Onegin (18.30)
8. máj
SND Bratislava Balety 20. storočia (19.00)
NS Bratislava - Komárno F. Lehár: Gróf z Luxemburgu (19.00)
DJB Košice G. Verdi: Nabucco - KHJ (19.00)
ŠO Banská Bystrica Kam Swing (18.00)
- Bohéma klub
ŠKO Žilina Koncert absolventov a poslucháčov Konzervatória Žilina a VŠMU; Hummel, Weber, Haydn, Liszt (19.00)
9. máj
SND Bratislava J. Offenbach: Hoffmannove poviedky (19.00)
SF Bratislava SF, dir. A. Ceccato; A. Bruckner (19.30)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
ŠF Košice KHJ - ŠFK, L. Peterková - klarinet, dir. M. Turnovský (ČR); Gluck, Mozart, Beethoven (19.00)
ŠKO Žilina Organový recitál - C. Ennis (VB); Händel, Bach, Mendelssohn, Elgar a d. (19.00)
10. máj
SND Bratislava L. Minkus: Don Quijote - balet (19.00)
DJB Košice, MD J. Hatrík: Meškové štúriky (10.00)
HB G. Donizetti: Nápoj lásky (19.00)
11. máj
SND Bratislava L. Kupkovič: Trojruža (19.00)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
DJB Košice G. Verdi: Aida (19.00)
ŠO Banská Bystrica J. Strauss: Netopier (18.30)
12. máj
SND Bratislava G. Rossini: Barbier zo Sevilly (19.00)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
Mirbachov palác Bratislava Komorný koncert z cyklu Nová slovenská tvorba v rámci RSH; T. Frešo, Z. Mikula, M. Kořinek, J. Zimmer, L. Holoubek; P. Hanzel - fagot, V. Kellyová, M. Štefko, H. Gáfforová, D. Kardošová, T. Lengová - klavír, T. Jánošík - flauta, BDT, A. a Q. Hölbling - husle (10.30)

- Dolný Kubín Koncert k RSH, Bratislavské trombónové kvarteto (17.00)
ŠF Košice KHJ - Husľový recitál V. Hudečka, P. Adamec - klavír; Mozart, Beethoven, Martinů, Dvořák (19.00)
13. máj
SND Bratislava G. Bizet: Carmen (19.00)
ŠF Košice KHJ-VIENA FLAUTISTS Rakúsko; Vivaldi, Haydn, Mozart, Rossini (19.00)
14. máj
SND Bratislava A. Boito: Mefistofeles (19.00)
SF Bratislava Musica Aeterna um. ved. P. Zajček „Hudba Drážďanského dvora“ (19.30)
DJB Košice Komorný koncert SHU Košice (RKS); klavír duo Kojanová-Novotný, J. Klein - klarinet, QUARTETTO CASSOVIAE; Hummel, Pospíšil, Bodnár, Podprocký (19.00)
Komárno Dostojský pavilón Koncert z tvorby L. Rajtera, P. Bagina a d.
15. máj
SND Bratislava A. Adam: Giselle (14.00)
SF Bratislava Academy of Saint Martin in the Fields, vedie: K. Sillito; Mozart, Britten, Penderecki, Suk, Dvořák (19.30)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
DJB Košice Na skle maľované (19.30)
ŠKO Žilina ŠKO, Šasina - kontrabas, D. Karvay - husle, dir. L. Svárovský; Suchoň, Zimmermann, Wieniawski (19.00)
Zvolen, Kráľovská sieň hradu Koncert z tvorby E. Suchoňa, P. Bagina, E. H. Griega a F. Chopina; M. Lapšanský - klavír (18.30)
16. máj
SND Bratislava G. Verdi: La Traviata (19.00)
SF Bratislava E. Prochác, vic; SF, dir. A. Rahbari; Prokofiev, N. Rimskij-Korsakov (19.30)
DJB Košice Na skle maľované (10.00)
ŠF Košice ŠFK, dir. Ch. Pollack (Rakúsko), J. Bartoš - trúbka (SR); Debussy, Tomáš, Wagner (19.00)
17. máj
SND Bratislava G. Verdi: Trubadúr (19.00)
SF Bratislava program ako 16. 5. (19.30)
NS Bratislava F. Lehár: Gróf z Luxemburgu (19.00)
DJB Košice P. I. Čajkovskij: Luskáčik I. premiéra KHJ (16.00)
18. máj
SND Bratislava O. Nedbal: Z rozprávky do rozprávky (11.00)
G. Puccini: Bohéma (19.00)
DJB Košice K. Weill: Zobrčka opera (19.00)
19. máj
SND Bratislava A. Boito: Mefistofeles (19.00)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
DJB Košice P. I. Čajkovskij: Luskáčik II. premiéra (16.00)
20. máj
SND Bratislava G. Verdi: Rigoletto (19.00)
NS Bratislava A. Lloyd Weber: Jozef a jeho plášť (19.00)
21. máj
SND Bratislava C. Debussy: Pelléas a Mélisanda (19.00)
NS Bratislava F. Lehár: Paganini (19.00)
ŠF Košice KHJ-GOLDSTONE DUO (VB); Benet, Moyzes, Holst (19.00)
Brunovce, Dvorana kaštieľa Koncert z tvorby J. Pospíšila, B. Trnečku, I. Burlasa, G. F. Händla, E. H. Griega a d.
22. máj
SND Bratislava G. Verdi: La Traviata (19.00)
NS Bratislava A. Lloyd Weber: Jozef a jeho plášť (19.00)
Bytča program ako 21. 5. (16.00)
Sobášna sieň kaštieľa
ŠO B. Bystrica - Bohéma klub Andante Cantabile - koncert Konzervatória (18.00)
23. máj
SND Bratislava G. Verdi: Sila osudu (19.00)
SF Bratislava SKO, P. Farkaš; Martinů (19.30)
NS Bratislava A. Lloyd Weber: Jozef a jeho plášť (19.00)
DJB Košice W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)
ŠF Košice KHJ - koncert k životnému jubileu L. Rajtera;

- A. Dvořák, C. Debussy, L. van Beethoven (19.00)
ŠO B. Bystrica - Trenčín P. I. Čajkovskij: Eugen Onegin (19.00)
24. máj
SND Bratislava C. Debussy: Pelléas a Mélisanda (19.00)
SF Bratislava SKO, dir. P. Farkaš; B. Martinů (19.30)
NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)
DJB Košice O. Nedbal: Poľská krv (19.00)
DJZ Prešov Dobrodružstvá smelého zajka (10.00)
Bardejov Koncert z tvorby M. Piačka, I. Zeljenku, W. A. Mozarta a d. (19.00)
25. máj
SND Bratislava A. Boito: Mefistofeles (19.00)
SF Bratislava, Moyzesova sieň Klavírne duo A. Goldstone - C. Clemmaw; R. Benet, A. Moyzes, G. Holst (19.30)
NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)
DJB Košice G. Rossini: Barbier zo Sevilly (19.00)
26. máj
NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)
DJB Košice A. Vladigerov: Vlk a sedem kozliatok (14.30)
ŠF Košice KHJ - Matiné deti deťom, laureáti 4. Medzinárodnej klavírnej súťaže Košice '96 (10.00)
27. máj
NS Bratislava L. Tolcsy: Evanjelium o Márii (19.00)
ŠF Košice KHJ - Symfonický orchester Miskolc; E. Nagy - klavír, dir. L. Kovács; Berlioz, Liszt, Mahler (19.00)
Rimavská Sobota, Dom kultúry Koncert z tvorby M. Vileca, L. Kupkoviča, A. Dvořáka a L. van Beethovena; J. Slávik - violončelo, D. Varínska - klavír (19.00)
28. máj
NS Bratislava L. Tolcsy: Evanjelium o Márii (19.00)
ŠO B. Bystrica O. Nicolai: Veselé paničky Windsorské (18.30)

ROK SLOVENSKEJ HUDBY

3. mája - 19.00 h
KOŠICE - Seminárny kostol
Účinkuje schóla bohoslovcov seminára J. Vojtaššaka.
6. mája - 17.00 h
TRNAVA - Koncertná sieň Západoslovenského múzea
Koncert z tvorby J. L. Bellu, P. Bagina, I. Zeljenku a A. Dvořáka. Účinkuje Kvarteto A. Moyzesa.
12. mája - 17.00 h
DOLNÝ KUBÍN - Nádvorie hotela Park
Koncert z tvorby A. Boudu, M. Nováka, F. Sponga, G. F. Händla, C. Saint-Saënsa a ďalších. Účinkuje Bratislavské trombónové kvarteto.
14. mája - 19.00 h
KOMÁRNO - Dostojský pavilón
Koncert z tvorby L. Rajtera, P. Bagina a ďalších
15. mája - 18.30 h
ZVOLEN - Kráľovská sieň hradu
Koncert z tvorby E. Suchoňa, P. Bagina, E. H. Griega a F. Chopina. Účinkuje Marián Lapšanský (klavír).
21. mája - 18.00 h
BRUNOVCE - Dvorana kaštieľa
Koncert z tvorby J. Pospíšila, B. Trnečku, I. Burlasa, G. F. Händla, E. H. Griega a ďalších.
22. mája - 16.00 h
BYTČA - Sobášna sieň kaštieľa
(program ako 21. 5.)
24. mája - 19.00 h
BARDEJOV - Koncertná sieň RKS
Koncert z tvorby M. Piačka, I. Zeljenku, W. A. Mozarta a ďalších.
27. mája - 19.00 h
RIMAVSKÁ SOBOTA - Divadelná sieň Domu kultúry
Koncert z tvorby M. Vileca, L. Kupkoviča, A. Dvořáka a L. van Beethovena. Účinkuje Ján Slávik (violončelo) a Dana Ruso (klavír).

Stretnutie s Jurajom Hatríkom

Základná umelecká škola v Petržalke na Topoľčianskej ulici v rámci Roka slovenskej hudby usporiadala besedu s Doc. J. Hatríkom. Mladí adepti hudobného umenia privítali skladateľa malým koncertom, zostaveným z jeho tvorby. Skladateľ ocenil výkon malých umelcov a povzbudil ich aj malým darčekom, speváckemu zboru podaroval cyklus piesní *Vysoký otec - strojka mat* a malej klaviriste notový štíroklá skladby pre deti *Rozprávky*. Juraj Hatrík porozprával žiakom ako vznikali Lupienky rozprávok pre Barborku, inšpirované jeho malou vnučkou Barborkou. Prehrával na klavíri a hovoril aj o svojich ďalších dielach blízkych deťom a mládeži. Žiaci sa dozvedeli o kantáte na autentické texty - nonsensy pre detský zbor a malý orchester o Žartovnej škole Schola ridicula, o hudobno-výchovnom programe s názvom Tvár hudby a zo záznamu si vypočuli ukážky z vokálno-inštrumentálneho diela Žiakoprekrúcadlá. Skladateľ spomínal na svoje hudobné začiatky na skludbu z detstva, ktorej dal názov Matkyne očdi. Juraj Hatrík v poslednom období dokončil klavírne trio Pocta Schubertovi, venované 200. výročiu narodenia skladateľa, pracuje na komornej opere Cínový vojačik a rád by sa

venoval komponovaniu svojej 3. symfónie a pokračoval v cykle Vysoký otec - široká mať na texty slovenských ľudových hádaniek. Prirodzená schopnosť Juraja Hatríka hovoriť s deťmi i dospelými, jeho neobyčajná rozhladenosť v hudbe súčasnej i minulej, dar pútať a pohotovo rozprávať a viesť dialóg, zaujal malých i veľkých poslucháčov. Do kroniky školy J. Hatrík napísal: „Na pamiatku Vám nechám kusok toho, k čomu sme sa nestihli prepracovať“ - Kryptogram H. Ch. Andersena, z ktorého som odvodil sled 12 tónov symbolizujúcich mojich „dvanásť cínových vojačikov“.

ZUŠ na Topoľčianskej srdečne ďakuje skladateľovi Doc. Jurajovi Hatríkovi za nádherné stretnutie a chvilku z jeho hudbou. K nastávajúceho okružného životnému jubileu mu vrelo blahoželať a praje veľa zdravia k rozvíjaniu a naplneniu jeho ďalšej krásnej tvorivej činnosti.

BOŽENA DLHÁNOVÁ

Slávnosť v Cíferi

31. marca otvoril starosta obce Cífer pán Jaroslav Valko XI. Cíferskú hudobnú jar. Nie je síce jubilej, no otvárací koncert, na ktorom vystúpili klaviristka **Daniela Varínska** a čelista **Ján Slávik**, mal veľmi slávnostnú atmosféru. Pán starosta totiž pri tejto príležitosti odovzdal hudobnému skladateľovi profesorovi **Ladislavovi Kupkovičovi** čestné občianstvo obce Cífer. Stalo sa tak jednak s prihliadnutím k životnému jubileu skladateľa, ale najmä preto, že Ladislav Kupkovič sa hrdo hlási k príslušnosti k tejto obci. Jeho starí rodičia tu žili, ich vnučatá tu trávili prázdniny a rodčia sa rodinú tu prežili posledné dni druhej svetovej vojny. Je toho teda veľa, čo viaže tohoto výborného muzikanta, skvelého profesionála a tak trochu tajuplnú osobnosť k tejto krásnej, bohatej a kultúrnou tradíciou obdarenéj obci.

Kupkovič Cíferu „fandí“ a hudobným akti-

vítam pomáha. Cíferskej hudobnej jari skomponoval a daroval slávnostné fanfáry, miestnym hudobným aktivitám pomáha časťami návštevami.

Cíferčania sa mu odmeňujú úctou a náklonnosťou. Do posledného miesta obsadená sála kultúrneho domu burácala potleskom a ováciami.

Na koncerte sa zúčastnila celá rodina skladateľa a tiež primátor nemeckého mesta Heidelbergu pán Walter Hoffman s manželkou, tajomník Slovenskej hudobnej únie Pavol Bagin, bývalí Kupkovičovi pedagógovia prof. Albín Vrteľ s manželkou Jelou Krčméry a prof. Mikuláš Jelínek.

Koncert bol, samozrejme, perfektný i keď umenie Daniela Varínskej sa na pianine - Cíferčania zatiaľ klavír nemajú - plne nemohlo uplatniť. Vypočuli sme si Beethovenovu *Sonátu pre violončelo a klavír č. 3 op. 69*,

L. Kupkovič so svojimi cíferskými priateľmi. Snímka M. Pavlík

Dvořákovu *Rondo g mol op. 94* a dve menšie skladby a na záver Kupkovičove *Tance z Panónie* pre violončelo a klavír.

Počúvala som s údivom i pri znám sa i s pôžitkom - perfektné profesionálne urobené tance, spomínala som na Máso kríža a Osmihran a nestáčila som sa čudovať. Sú veci medzi nehom a zemou...

Všetko najlepšie, Lacko, „enfant terrible“ slovenskej hudby! ANNA KOVÁŘOVÁ